

REGIMIDUS

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SAJUNGOS LEIDINYS

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

Nr. 4 (109)

1994 m. vasaris

Vasario 15-ąją Sajungos Kauno skyriuje atidaryta tremtyje ir lageriuose sukurtų rankdarbių ir tapybos paveikslų paroda. Eksponatai liudija ne tik apie meninius lietuvių gabumus, dvasingumą ir aukštą kul-

Lietuvos Nepriklausomybės šventė

tarp gyvujų. Ratelį ir kitus jo kūrinėlius į parodą atnešusi žmona Natalija kartu ir savo

lomato Valdemaro Černeckio 5 maži vaikai ir žmona Eleonora. Bet nepalūžo. Vieni lapteviečiai atsimena juos net fortėpijoną į jurtą iš kažkur atsigabenusius ir profesionaliai muzikavusius, dainavusius; kiti prisimena jų gyvą paršelį su šventiniu kaspineliu po kaklu; dar kiti - krikštynų ceremonią, kur sumanojoji Eleonora Černeckienė atlūkdavusi už kungią visas sakramentines apeigas. Nuostabu, kad po pusšimčio metų iš ten į šią parodą atnešti Černeckių sūnaus Algirdo unikalūs miniatūriniai drožiniai iš Jakutijos manuto, kurį anuoja met jis vaikas rado tundroje, kaulų.

Vytauto Bičiūno (sušaudyto gulage su V. Černeckiu) žmona ir 3 vaikai buvo nublokstę į Jakutiją prie Janos upės. Vieną sūnų amžiams nusinešė Janos vandenys, bet jo meninis palikimas ir šiandien byloja, kuo gyveno Lietuva tremtyje. Visi V. Bičiūno vaikai buvo gabūs dailei. Jūratės Bičiūnaitės pir-

mieji darbeliai buvo siuvinėjimai ant maišų skiaučių, pritai-kyti rūbų puošybai; keletas jų eksponuojama šioje parodoje. Patraukia dėmesį ir nuostabios akvarelinė tapyba, kuriai būdingas ypatingas gamtos ro-

A. Čaplkiene. Ji ir šiandien kūrybinga, kupina sumanymų. O tremtyje dar kūdikiu būda ma, vargą išvargusi L. Pociūnienė savo darbščias rankas laisvalaiku dažniausiai skiria tautinių drabužių papuošimams, prijuoščių raštams.

Žvelgi į šių ir kitų kūrėjų darbus ir susimąstai - kaip reikia, kad visa tai pamatytu jaunimui.

tūrą, bet ir apie neapsakomą tragediją, kurią patyrė tauta, netekusi savo valstybės. Paroda skirta Lietuvos Nepriklausomybės minėjimui.

Nelaisvėje, toli nuo Tėvynės, niekinami ir ujami, prižiūrėtojų, bado ir šalčio glėbyje kankiniais ir mirtininkais parversti tūkstančiai talentingų ir dorų lietuvių lig paskutinės savo gyvenimo akimirkos buvo ištikimi tautos dvasiai ir laisvės siekiams. Iš kalinio drabužių skiaučių pasiūtame kalinės Onutės Subačiūtės-Valevičienės Pinokyje, išsiuvinėtas smuiko raktas ir gaidas. Virš jų balandis, nešantis laiškelį į gimtinę, iš kurios belikę tik kalnelyje išpaustos pėdos.

O miniatiūrinį verpimo ratelį išdrožė lageryje kančias kentėdamas Balys Pupeikis, savo mamą verpėjelę graudžiai prisimindamas. Nėra jau Balio

nelaisvės metų siuvinėjimus išvyniojo. Jie visi sklidini tautos gyvybės ir dvasingumo.

Leisgviai nešė savo likimo kryžių 1941 m. prie Laptevų ledynuose atsidūrė gulaguose sušaudyto Lietuvos valstybės dip-

Algirdo KAARIO nuotraukos

mantinavimas.

Jau senokai liovėsi plakusi lagerių kakinės Gražinos Česnaitės širdis, tačiau tautos istorinė tragedija gyva jos drobėse. Gulagų lemti patyrė 9 jos šeimos nariai. Tarp jų ir sesuo Virginija, į šią parodą atnešusi 15 Gražinos darbų.

Panaši ir Lietuvos lakūno, karininko, politinio kalinio A. Kostkaus lemtis, tačiau jo tapyba kupina pergalės vilties.

Nepaprastu kūrėjų išradin-gumu dvelkia siuvinėti, megzt, peltakuoti kūrinėliai. Juk neretai adatą jiems atstodavo žuvių kaulelis, o šilką ar vilnaiši maišo ištrauktas siūlas. Tremtyje dailių rankdarbių sukūrė

Po parodos atidarymo visi susirinkome Sajungos salėje. Įvyko iškilmingas Vasario 16-osios minėjimas. Kalbėjo "Aušros" vidurinės mokyklos dailės mokytoja Jūratė Milkevičiūtė, Lietuvos laisvės kovotojai, politiniai kalinai, tremtiniai. Dainavo A. Padleckio vadovaujamas Laisvės kovų dainų ansamblis.

Dideli išpūdži paliko tremtinės Antaninos Garmutės knygos "Motinė, auginai" herojai, atvykę iš įvairių Lietuvos kampelių. Susitikimas buvo labai nuoširdus.

Ši šventė mus labiau suartino, susitiprino dvasią ir ryžtą dirbt Lietuvos labui.

Nijolė PILIPAVIČIENĖ

Protestas suaktyvėjo

LDDP statytinių Lietuvos gyventojų genocido tyrimo centro vadovus Vytautas Skuodis, kad ir kaip dešiniųjų įkalbinėjamas nesutiki būti renkamam į šias pareigas, laukė Seimo galutinio sprendimo. Vasario 17-osios vakare šiuo klausimu įvykės Seimo posėdis, užsišęs iki išnaktės, vis dėlto V. Skuodžio patvirtinto Genocido tyrimo centro vadovu. Nulėmė Seimo dauguma, balsavusi 56 už. Prieš balsavo 22, susilaikė 4. Krikščionių demokratų frakcija balsavime nedalyvavo. Jos vadovas K. Kryževičius pareiškė, kad frakcija protestuoja prieš Seimo daugumos primestą Centro vadovo kandidatūrą ir atsisako balsuoti.

Seimas neklausė ir tūkst. buvusių genocido aukų, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinų sajungos narių, atstovų nuomonės. Atvirikščiai posėdžio debatuose A. Albertinas pasakė: "KGB rūsiuose savanoriškai sėdi žmonės protestuodami prieš jūsų (V. Skuodžio) kandidatūrą. Man tai daug kas priekištu reiškia, kad Seimas, Vyriausybė nejveda ten tvarką. Toks yra pasiūlymas: "reikia juos užrakinti, atduoti man raktus, juos laikyti savaitę laiko ir po savaitės paleisti, kad jie nenorėtų pro ten net paeiti".

Tą naktį KGB rūmuose buvusių politinių kalinių ir tremtinų Protestas suaktyvėjo.

Redakcijos inf.

PAREIŠKIMAS

LDDP dauguma Seime, ciniškai ignoruodama politinių kalinių ir tremtinų nuomonę, 1994 m. vasario 17 d. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro vadovu paskyrė p. V. Skuodis.

Dar kartą pareiškiame, kad p. V. Skuodis yra visiškai nepriimtinas šioms pareigoms ir mūsų sajungos griežtai protestuoja prieš jo paskyriną.

Štai apgailestavimui reikia konstatuoti, kad LDDP pasirinko visuomenės kiršinimo, konfrontacijos, konfliktų provokavimo kelią. Visa atsakomybė už pasekmes tenka LDDP ideologams ir vadovams.

Politiniai kalinai ir tremtiniai, protestuodami prieš jūsų niekinimą, nesiskaitymą su jūsų nuomone ir vykdydami savo pareigą ginti tautos kančią atmintį, 1994 m. vasario 18 d. pradėjo saugoti Genocido ir rezistencijos tyrimo centro patalpas. Jie reikalauja, kad būtų atšauktas sprendimas dėl p. V. Skuodžio paskyrimo Centro vadovu.

Mūsų sajungos pritaria šiam reikalavimui.

Suprasdami LDDP pastangas didinti įtampą visuo-

menęje ir provokuoti konfliktus, mes kreipiamės į visas politines ir visuomenines organizacijas, visuomenės ir politikos veikėjus, prašydami paremti pagrįstus ir teisėtus politinių kalinių ir tremtinų reikalavimus, nepalikti jų vienų LDDP susidorojimui, padėti išspręsti šį konfliktą ir neleisti išsiūbuoti nekontroluojamiesi įvykiams.

Taip pat apeliuojame į LDDP vadovų sveiką protą ir valstybės interesų suvokimą.

Kreipiamės į protesto dalyvius - politinius kalinius ir tremtinius ir kviečiame būti ypač atidiems ir santūriems, nepasiduoti galimoms provokacijoms.

Kreipiamės į Lietuvos žmones primindami, kad mūsų jaunos valstybės Nepriklausomybei ir Demokratijai gresia mirtinės pavojus - vis labiau artejame prie vienpartinės diktatūros. Konfliktas dėl Genocido centro vienas iš pozymiu, kad pasukta šiuo pražūtingu keliu.

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinų sajungos prezidentas B. GAJAUSKAS

Lietuvos politinių kalinių sajungos pirmininkas A. STASIŠKIS

1994 02 18

1994m. vasaris

TREMINTINYS

2

Partizanų tikėjimas - ištvermės šaltinis

Pranešimas, skaitytas konferencijoje "Komunizmo nusikaltimai ir resovietizacija" sausio 21d., Kaune

Ką reiškia lietuviui Lietuva, kiek kainuoja Tėvynės garbė ir jos laisvė? Tokius amžinus klausimus istorija uždavė Lietuvai 1944 metais. Pasak kun. J. Lelešiaus, dešimtį pokario metų Tėvynės meilės egzaminą laikė jos sūnūs ir dukros- pirmoji karta, gimusi ir auklėta laisvėje ir laisvei.

na, o kiekvienas taurus lietuvis- mūsų tikras brolis; netekome turto, ką turėjom, bet visa Lietuva mūsų turtu paliko; netekome sveikatos ir gautų žaizdų randai mūsų kūnus puošia, bet užt atigjome nemirštamą garbę netekome, pagaliau, gyvybių, bet tautai amžinatve laimėjome, kapuos, sakai

du savo sielą..."

Malda lydėjo partizaną jo kasdienybėje. Be įprastų malų, buvo kuriamos naujos, leidžiamos partizanų maldynėliai. Jie buvo nedidelio formato, kad visada galėtų būti kisenėje. Atskiros partizaniškos maldos buvo spausdinamos ant kelių mažų lapelių, kaip antai 1948m. partizano Elytės sukurta vakaninė malda, kurioje prašoma: "... laimink mūsų partizano, pareigose, kad mūsų darbai būtų visada suderinti su Tavo šventa valia..."

Kiek solidesnius maldynėlius leido vyr. vadovybės leidykla "Prie rymančio rūpintojėlio". Cia sudėtos maldos ir apmąstymai, visur lydėjant laisvės kari. Vienas tokį maldynėlių prasidėda žodžiais "...kas neneša savo kryžiaus ir neseka Manęs, tas néra Manęs vertas. Esu vaikas tautos, kuri pamėgo tavo kryžius. Kryžiaus kelio ir mums lemia eiti. Pamokyk manę ir mano tautą, Mokytoju. Pamokyk sekti Tave kenčianti..."

Šiuose maldyneliuose susipina, patriotiniai Maironio posmai, proginių- ryto, vakaro- maldos, maldos į Kristų rūpintojeli, už Tėvynę, prieš mūsų: "...Laimink, Viešpatie, savo kovočių būri. Norim gyventi Tavyje, Viešpatie, norim mirti Tavyje, Dieve, todėl gyvenam ar mirštam, visuomet esam Tavo, Viešpatie..."

Net atskiri partizanų junginių turėjo savo maldas, savo globėjus, kurių praše pagalbos ir užtarimo.

Nepaliaujamas bendravimas su Kürėju padėdavo partizanams įvertinti savo kančias, varganą būti, draugų žūtį Kristaus kančios požiūriu. Tai ir buvo kertinis dvasios akmuo, padėjęs teiseti pareigą Dievui ir Tėvynei.

Naujas maldas kūrė patys partizanai, jiems padėjo kunigai. Tai buvo viena pastoracinių darbo krypčių. Dešimtys jų, nepalikusių savo brolių, stiprinusių juos dvasiškai, buvo šmeižiamai, nuteisti, nužudyti. Kai kurie jų kasi dien buvo tarp partizanų, kovojo su jais petys į petį. Tai kun. J. Lelešius-Grafas, kun. A. Ylius-Vilkas, kun ZNeciuskas-Elytė. Jie buvo pasirengę, pasak Grafo, "...laikytis meilės Tėvynėi egzaminą ir parodyti, kaip žūva jos gynējai..." Jų vieta buvo šalia kenčiančių, klystančių, ir ten jie buvo. Manau, niekas nedirbs jų smerkti ir svartuti, kas jie buvo-kunigai ar kariai?

Ypač brangios partizanams buvo katalikiškos šventės- Kalėdos ir Velykos. Jos žadindavo ne tik prisiminimus, bet ir bendrumo su gamta, Dievui, žuvusiaisiais jausmą. Kūčių vakaro paslaptis ypač giliai suvokiamas mirties akivaizdoje. 1950 m. sveikindamas kovotojus su šv. Kalėdomis, laikraštis "Prie rymančio rūpintojėlio" rašo: "Šventai naktis Viešpatie, kūdikeliu atėjai gimių žmoguje, kad jis savo dvasioje šventovę jaustų" (Nr. 6.) Vienas Dievas žino, kokia svarbi jems buvo toji šventovė, kurioje niekas neįsduos, kur néra melo, neapykantos, mirties vien tiesa ir meilė. Šią šventovę turint, nebe taip svarbu, kad tavo kūną mirtys aikštėse, tyčiosis, o guodžiant artimuosis buvo galima tarti: "Neverki, nededuoki, mano téve, motin! Dangaus ir žemės Viešpaties sūnus nužengia iš aukštybių nušluostyt tau ašarą, tau pasakyti - Tavo sūnus, duktė-Karžygiai- atėjo man paliudyti, kad tavei išmokė didžiuotis savo Viešpaties kelio..."

1947m. "Tauro" apygardos kapelionas J. Lelešius-Grafas savo dienoraštyje rašė: "Galbūt daugelis, vartydami istorijos puslapius, su siaubu kalbės apie mūsų kovą, sakys, kad kultūringame pasaulyje savižudybė negalima, kad tai žmogiškos esmės įželdimas. Tačiau juk kovojam su barbarais. Žinoma, krikščioniška doktrina to neleidžia..., bet palikime tai spresťi maloningujam Viešpačiui!"

Todėl daugelio partizanų paskutiniai žodžiai priės nuspaudžiant gaiduką ar patraukiant granatos žiedą būdavo: "Téve, i Tavo ranka atiduo-

Š SEIMO IR VYRIAUSYBĖS RŪMU

Rarengė Edmundas SIMANAITIS

Pasityčiojimas iš tremtinių aukos

Premjeras A. Šleževičius, nepaisydamas gausių visuomenės protestu ir politinių kalinių bei tremtinių organizacijų nuomonės, vėl "lūjungė buldozeri" ir stumte stumia V. Skuodą į Genocido ir rezistencijos tyrimo centro generalinius direktorių. Seimui pateiktas nutarimo projektas. Lietuvos Sąjūdžio Taryba konstatuoja, kad "LDDP Seimo dauguma įžūliai kelia į Centro vadovo postą, tik jai patikimą ir palankų žmogų. Ne jaugti tikimasi, kad tai padės nuslėpti šios organizacijos pirmako- LKP ir KGB kartu vykdytą politiką?" Vyriausybės potvarkiu sudarytos darbo grupės vadovas G. Ilgūnas pateikė GTC nuostatų projektą. Su juo "nesutinka Politinių kalinių ir Tremtinių sąjungos, taip pat daugelis partijų ir visuomeninių organizacijų". Šis projektas tegali būti vertinamas "kaip grupinis savanaudišumas ir pasityčiojimas iš lietuvių tautos, politinių kalinių ir tremtinių aukos". Matyt, kolaboravusiems su okupantu komunistams ne juokais parūpo "pataisyti" nusikaltelis, labai negarbingą LKP istoriją. Šito neįmanoma padaryti "neišplovus" KGB archyvų. Gal todėl visoje Lietuvoje terandamas tik vienas DDP tinkamas žmogus?

Sąjūdžio Taryba įspėja, kad "LDDP Seimo daugumai neatiskiai savo ketinimą ir iškilus realiai grėsmei dėl svarbios archyvinės medžiagos praradimo ir tiesos nuslėpimo, bus kreiptasi į tarptautines organizacijas, bus kviečiami žmonės saugoti ir ginti šiuos archyvus. "Jie yra ne LDDP, ne jos Vyriausybės, o visos tautos turtas. Prašome to neužmiršti", primena Sąjūdžio dokumentas, adresuotas Seimui ir Prezidentui.

Ar bus ištaisytos kreivos "Kryptys"?

Konstitucinis Teismas konstatavo, kad nuosavybės santykiai gali būti reguliuojami tik įstatymais, o ne kitokiais Seimo aktais, kad naujų teisės normų, reguliuojančių nuosavybės į žemę santykius, kūrimas pažeidė įstatymų viršenybę kitų teisės aktų atžvilgiu, kad Seimo nutarimas "Dėl žemės reformos pagrindinių krypčių" teisine prasme yra ydingas ir dėl to, kad akivaizdžiai konkuruoja su galiojančiais įstatymais, kad tokia praktika kelia visuomenės nepasitikėjimą teise. Galiausiai Konstitucinis Teismas nutarė, kad "Kryptys" "pagal formą priestarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsniui ir 67 straipsnio 2 punktui."

Taigi DDP siekimas "iteisinti" partinius interesus nepripažintamas net jos pačios suformuoto Konstitucinio Teismo. Kai apie Konstitucijos pažeidimus kalbėjo Opozicija, ekskomunistai nekreipė dėmesio. Na, o dabar kaip? DDP sprendimai neatitinka Konstitucijos ir įstatymų pagal formą. O gal ir iš esmės klaidinėti? Kas ir kada ištaisyti klaidas ir atlygins žalą, atsiradusią dėl savanaudiškos ir "buldozerinės" DDP politikos?

Seimo narys Vaclovas Lapė taip atsakė: "Kryptys" buvo svarstomas nesilaikant nustatytų procedūrų DDP dauguma, žinoda, kad gali priimti bet kokį įstatymą pati viena, nesivaržė priiminėti ir anti įstatymus. Nutarimas negalėjo būti priimtas kaip įstatymas. Mes kreipėmės į Konstitucinį Teismą, bet jis nagrinėjo tik nutarimo formą, o ne esmę. Taigi antikonstituciniai įstatymai DDP daugumos priimti, remiantis minetu nutarimu, turi būti apskusti iš naujo Konstituciniu Teismu. Šiandien iš Konstitucinio Teismo nutarimo nėra jokios realios naudos. Tai tik politinis mūsų laimėjimas. Vėl reikalinga Tėvynės Santaros narių iniciatyva, de ja, stokojama aiškios principinės nuostatos išlikusio turto grąžinimo klausimui. Įstatymų dėl išlikusio turto grąžinimo smarkiai sužalojo Seimo priimtos pataisos."

Kol kas partinės nomenklatūros pamatai net nesudrebėjo.

Dėl M. Burokevičiaus ir J. Jermalavičiaus suėmimo

Seimo Opozicijos lyderis prof. V. Landsbergis sausio 24d. Strasbūre padarė pareiškimą dėl santykijų su Baltarusija. "Dviejuose sovietinių kvislingų, 1991m. pradžioje talkinusių Kremliaus pasikėsinimui prieš Lietuvos neprisklausomybę, atidavimas iš Baltarusijos į Lietuvą yra ne vien teisinio bendradarbiavimo aktais, kurį reikia sveikinti. Jis turi ir politinių pasekmės Lietuvos teisėje, kur gali padėti atkurti arba kitu pavadinimu legalizuoti "SSKP platformos" LKP, ir Baltarusijoje, kur tuo įvykiu naudojasi proimperinės ir antilietuviškos jėgos. Baltarusijos liaudies frontas, kuriame mes visada matėme demokratinės neprisklausomos Baltarusijos ateitį ir gerų tarpvalstybinių santykijų vilį, šiuo metu leidosi įtraukiama į platesnius, matyt, ne savo planus didinti įtampą tarp Baltarusijos ir Lietuvos. Geri santykiai su Lietuva stiprinti ir Baltarusijos neprisklausomybę. Mūsų galutinis tikslas turi likti bendraš: laisvė ir neprisklausomybė, demokratija ir draugystė", - rašoma pareiškime.

Svetingosios Norvegijos Lillehamerio miestelyje vyksta olimpinės žiemos žaidynės. Svečius maloniai stebina šeimininkų organizuotumas, paslaugumas, kuklumas ir geranoriška draugystės dvasia. Bet šioje salyje teisingumas suprantamas ne taip, kaip šiuo dienų neprisklausomoje Lietuvos teisėje. Vidkuną Kvislingą norvegų marionetinės provokiškos vyriausybės premjerą už kolaboravimą su okupantu Norvegijos teismas 1945 metais nubaude mirtimi. Nuo tada Kvislingo vardas tapo kolaborantų simboliumi.

Dalia KUODYTĖ

IŠ SEIMO IR VYRIAUSYBĖS RŪMU

Ka "pamiršo" Prezidentas?

Prezidento metinis pranešimas apie padėtį Lietuvoje bei Lietuvos Respublikos vidaus ir užsienio politiką visapusiškai ir plačiai komentuotas spaudoje ir TVR. Pranešime nutylėtos dvi labai aktualios visai Lietuvai problemos. Seime tam tikras Pozicijos ir Opozicijos susipriešinimas yra natūralus ir netgi būtinės, bet visuomenėje tokis reiškinys nepageidautinas. Sovietmečio paveldo nei nauja prievara, nei užkeikimais, o juo labiau danties užkalbėjimu neatsikratysime. To skaudaus ir tragisko Tėvynės laikotarpio dalyviams ir liudytojams, priešpriešos visuomenėje didėjimo priežastys aiškios. Prezidentui, atrodo, taip pat lki šiol vis dar nedrįstama konstituciniu įstatymu įvertinti sovietų okupacijos laikotarpį ir, skyrium imant, ginkluoto pasipriešinimo laikotarpį pokario metais. Pripažinus įstatymu partizanines kovas teisėta Tautos savigyna, būtų sudarytas pamatas tolesniems juridiniams aktams. Laisvės kovotojams turėtų būti pripažintos Lietuvos karių savanorių teisės, teisės į globą nusenusiems ir į rūpybą - jų šeimų nariams, kovinių nuopelnų įvertinimo ir daugelis kitų teisių. DDP vykdoma nusikalstamų prieš Tautą užmaršinimo politika, mėginiama nutylėti istoriją arba ją pagražinti tik didina nepasitikėjimą valdančiąją partiją. Partinė nomenklatura suinteresuoti, kad tokio įvertinimo nebūtų bent tol, kol išmirs paskutinieji pasipriešinimo dalyviai ir masinių represijų aukos. Prezidentas negali nežiroti ir nesuvokti, kad, teisiskai neįvertinus pokario kovą laikotarpio, beprasmiška kalbėti apie teisingumo atkūrimą Tėvynėje. Nutylinčių tiesą, teisingumo neatkursi, o tada neįmanoma tikėtis visuomenės santarvės. Teisingumo atkūrimas padėtų sparčiai šalinti priešpriešą ir nepasitikėjimo nuotaikas visuomenėje. Procesas būtų naudingas visiems. Įstatymo skydas saugotų ir gintų nuo nepamatuotų išpuolių didžiumą buvusiųjų komunistų.

Prezidento pranešime kalbama ir apie piliečių troškimą būti saugiam socialine, teisine ir nuosavybės prasme. Susidaro išpūdis, kad Prezidentas, kalbėdamas apie nuosavybės neliečiamybės konstitucinę garantiją, turi galvoje tik privačią nuosavybę. Jam nederėtu pamiršti, kad egzistuoja ir Valstybės nuosavybė, kurią gina tas pats 23-asis Konstitucijos straipsnis. Be to, Prezidentui negali nerūpti, kaip atsiranda nuosavybė. Ji atsiranda tada, kai turtas įsigijamas teisėtai. Neteisėtai nuosavintas, pagrobtas valstybinis turtas neturėtų įgyti ginamos nuosavybės teisių. Prezidentas, prisiekęs būti "lygiai teisingas visiems", turėjo aiškiai įvertinti dabar vykstantį valstybinio turto grobimą ir dalijimąsi. Prezidentui negali būti nežinoma, kad absoluti nuvorišū dauguma išsilukšteno iš partinės nomenklatūros ir kad jie labiausiai suinteresuoti, jog susigvelbtas turtas būtų "teisintas".

Šios dvi išn aktualios problemos, nenušvestos Prezidento metiniame pranešime, yra ne tik patarejų (ne)apsižiūrėjimas, bet ir visos Lietuvos skaudi bėda.

Išduodami valstybės saugumo interesai

Dvidešimt septyni Tėvynės Santaros Seimo nariai paskelbė pareiškimą dėl SSRS specialiųjų tarnybų darbuotojų veiklos Lietuvos saugos ir sekimo tarnybose. Šia tema mūsų laikraštis rašė ne vieną kartą. Pareiškėjai kaltina LDDP daugumos Vyriausybę, kad ši "vykdo buvusiųjų SSRS specialiųjų tarnybų darbuotojų globos ir rūpybos politiką". AT Prezidiumo 1991m. gruodžio 23d. nutarimas Nr. I-2166 leidžia veikti saugos ir sekimo tarnyboms tik tada, kai bus priimti įstatymai, draudžiantys tose tarnybose dirbtį KGB darbuotojams. B. Lubio vyriausybė 1993m. kovo 12d. nutarimu patvirtino "Asmens bei turto saugos nuostatus". Čia nėra né žodelio apie kokius nors apribojimus kagebistams. Vidaus reikalų ministerija patvirtino instrukciją, kuria leidžiama saugos tarnybų darbuotojams turėti gražtvinius šaunamuosius ginklus.

"Įvertinančių tai, kad Lietuvoje neatlikta KGB darbuotojų registracija, iš jų nepaimti paaškinimai apie priešišką veiklą Lietuvos valstybei, negauta iš jų informacija apie agentūrinių darbų, jų negalima laikyti lojaliais Lietuvos Respublikai, analogiškai kaip buvusių gestapininkų visose. Antrojo pasaulinio karo valstybėse. Suteikta galimybė KGB darbuotojams ir ormonininkams organizuotai burtis, ginkluotis, neįstači netgi moralines atsakomybės už savo represinius darbus. Tai reiškia, kad Vyriausybė vykdama politika išduoda Lietuvos valstybės saugumo interesus".

Ar ir šis pareiškimas neliks tyruose šaukiančiojo balsas? Mūsų pirmojo Parlamento (AT) geranoriškas pakantumas ir atlaidumas nusikaltusiems ir susitepuusiems šalies piliečiams subrandino didelį pavoju valstybei KGB, kaip tautos genocido svarbiausio ir kruviniausio vykdytojo, byla jau seniai turėjo būti išspręsta įstatymiskai. Dabartinė valdžia vargu ar ryšis pjauti šaka, ant kurios iaučiasi patogiai ir gan ilgam išsitausiusi.

Paremkiame ūkininkus, apginkime žemdirbius

Lietuvos žemdirbių streiko komitetas kreipėsi į visus dešiniuosius, prašydamas paremti reikalavimai brutaliai ignoruojami. Vyriausybė iš esmės atstovauja žemės ūkio produkcijos perdirbamosios pramonės, monopoliu, remia ir gina šį monopolį, prekybos ir bankų savivalę, sudarydama sąlygas neįsėtai lobti savai nomenklatūrai".

Lietuvos Sajūdžio Taryba atsilepė į šį kreipimąsi. "Ne Sajūdžio kaltė, kad iki šiol savo žemėje Lietuvos žmogus negali tvarkytis, remdamasis nuosavybės teise. Sajūdis nepajégė pa-

siariešinti partinei nomenklatūrai, kuri sukėlė Lietuvos ne-sibaigiančią politikos ir ekonominės krizę. Partinė nomenklatura blokavo žemės grąžinimo, pirkimo ir nuomojimo reikalus, skatino ir visą laiką didinėti Lietuvos žmonių ir monopolijų priešprieš... Sajūdis remia žemdirbių nusiteikimą kurti anti-monopolinę kooperaciją, taip pat palaiko siekimą organizuoti tiesioginį žemės ūkio produkto tiekimą visiems gyventojams", - rašoma LST sausio 26d. priimtame dokumente.

Teodoras CIAPAS

Parengė
Edmundas SIMANAITIS

IŠ SEIMO IR VYRIAUSYBĖS RŪMU

Lietuviškas Niurnbergas II įvyks Vilniuje

Jau ketveri metai Lietuva nepriklausoma valstybė, o jos sugriovimo iniciatorės ir pirmosios talkininkės kompartijos vaidmuo, nusikaltimų mastas ligi šiol neišnagrinėtas iš teisių kai neįvertintas. To nepadarius, tuščia kalbėti apie teisingumo atkūrimą Lietuvoje. Pavieniai mėginimai kai nors pataisyti, kaip danties užkalbėjimas cituojant Sventajį Raštą, primena bergždžias pastangas pastatyti tvirtą namą ant smėlio, be paramatų. Kuo labiau tolstame nuo Kovo 11-osios istorinio Akto, tuo ryškiau ir skaudžiau jaučiamame, kad trūksta teisingumo pagrindų, ypač teisėtvarkoje, ekonomikoje, socialinėje srityje. Maža vilties sulaukti, kad pati LDDP imtusi šio proceso. Būdama tiesioginė VKP(b)-SSKP-LKP materialinių vertybų ir istorinio palikimo paveldėtoja, ji neišdriso pati atskiratytis nusikalteliškos praeities. Tačiau džioji vidinė drama, o kartu ir

per ilgai užsitemposi Lietuvos ne-laimė. 1990m. gruodžio 19d. LKP persiregistravo, pakeisdamas savo pavadinimą. Teisingumui atkurti to maža. Daugelis buvusiųjų LKP narių ir tebesančių DDP nariais, nors ir pri-klausė nusikaltelių organizacijai, buvo dori krašto gyventojai. Juos tam tikra prasme galima laikyti rusiškojo komunizmo aukomis. Dabartinė pro-komunistinė valdžia vargu ar imsis iš esmės atkurti teisingumą. Aukščiausioji Taryba nebespėjo, o gal jau ir nebepajégė to padaryti. Kai aukštoji valdžia nesima, kas būtų privalu jai daryti, visuomenė tylėti ir laukti neturi moralinės teisės. Komunizmas, kaip ideologija, ir LKP, kaip tos ideologijos ig-vendintoja Lietuvoje, bus įver-tinti visuomenės teismo.

Seimo nariai B. Gajauskas, Z. Šličytė, A. Endriukaitis ir mūsų Sajungos Vilniaus bendrijos tarybos narys J. Jurkšaitis

Ar pripažins Lenkija Želigovskio smurtą?

Atsirado politinių jėgų, siekiančių, kad būtų paleista valstybinė regioninių problemų komisija. Tada būtų galima netrukdomai skatinti Rytių Lietuvos lenkinimą, garbinti Armijos krajovos nusikalstamą veiklą Lietuvoje, drąsiau mėginti "teisinti" generolo L. Želigovskio smurto padarinijus. Lietuvos lenkų sąjungos pirmmininkas Seimo narys J. Mincevič ("Nasza Gazeta", 1993 08 17) rašo: "Esame ne Polonija (taip lenkai vadina tautiečių salas kitose valstybėse, E.S.), bet lenkų tautos dalis, kuri tapo nusikaltelis Ribentropo-Molotovo paktu ir Lietuvos-Sovietų Sąjungos 1939m. lapkričio 28d. sutarties auka". Tuos lašus kreipiamasi į Lietuvos ir Lenkijos prezidentus, premjerus, užsienio reikalų ministrus. Seimo narys Juozas Dringelis sunerimės klausia, ar pasirašiusių dokumentų iš aukų pasivadinusieji nori pa-brėžti, kad likdami Lietuvos ir tapdami jos piliečiais, "pa-sidarė nelaimingi"? (žr. "Kurier Wileński", 1993 12 17). Gyventojų kiršintojai nesidrovi mėluoti ir gąsdinti. Esą jei, pa-sirašant Lietuvos-Lenkijos sutartį bus užsiminta apie L. Želigovskio smurtą, tai pavilnės gyventojai "bus išstumti iš privatizacijos proceso".

Jo Šventenybė Jonas Paulius II, lankydamas Lietuvos, lenkiškai kalbančius mūsų valstybės piliečius pava-dino "lenkų kilmės lietuvių". Tad kodėl mūsų kraujai broliai nepaklauso išmintingo žodžio, o kelia sąmyši į kursto gyventojus neatsakingiemis veiksmams?

Pravartu priminti, kad visi Seimo nariai, tarp jų ir J. Mincevič, prisiekę būti ištikimai Lietuvos Respublikai, gerbti ir vykdyti jos Konstituciją ir įstatymus, saugoti jos žemių vientošumą". Tad ko triukšmajam? Kokii tikslų siekiama? Seimo narys J. Dringelis minėtame laikraštyje tiesiai klausia: "Ką slepiate, ponai? Kai Lietuva ir Lenkija bendru dokumentu įvertins agresijos prieš Lietuvą faktą ir jo padarinius, visokio plauko kiršintojams ir ištorijos "taisytojams" bus išmuštas iš po kojų "teisinis" pamatas neramumams kelti.

Valstybinė regioninių problemų komisija stiprina valstybingumą Rytių Lietuvos, Lietuvos Sajūdžio Taryba įsitikinusi, kad dabartinio Komisijos statuso keisti nederėtų.

Kagebistai globojami ir dangstomi

Keturiolika Tėvynės Santaros Seimo narių vasario 2d. įteikė generaliniam prokurorui A. Paulauskui ir Saugumo tarnybos vadovui J. Jurgelui pareiškimą, kuriamė rašoma, kad "LTSR KGB I skyriaus viršininkas pulkininkas V. Karinauskas 1990 05 28 (Lietuva jau pustrečio mėnesio nepriklausoma valstybė-E.S.) pateikė pažymą, kad PGU (piervoje glavnoje upravlenije-E.S.) veikiančiame rezerve (tuo rezervu vadinti saugumiečiai, apsimestiniai dirbę civilinių darbų) yra 15 karininkų. Atsižvelgdamas į Lietuvos gyvenimo pasikeitimus, jis siūlo į veikiantį rezervą per-vesti S. Lavanovą, V. Butą, R. Patapą, E. Vaivadą ir kitus karininkus. Nurodoma, kad KGB "sukūrė koo-peratyvą "Planeta", turintį tapti žvalgybos priemonių centru. Numatoma kurti ir kitų kooperatyvų. S. Lavanov tampa informacijos ir tarpininkavimo kooperatyvo "Planeta" pirminknu, po to gamybos ir komercijos firmos "Darna" vedėjų".

Toliau pareiškime rašoma, kad prokuratūra 1993m. gegužės 4d. kreipėsi į Nacionalinio saugumo tarnybą, prašydama surinkti operatyvių žinių apie "Planetos" kooperatyvą, "Perspektyvos" firmą, UAB "Auga" ir "Baltia-Union". Atsakymo nesulaukta. Vi-suose tuose reikalose figūruoja Algis Klimaitis. A. Klimaičiu buvo išskelta byla, tačiau Lietuvos proku-ratūra jam leido išvykti į Hamburgą. Ten jis vienas, be dalininkų, likvidavo firmą "Litkomerz". Dalininkams priklausė 135 tūkst. markių įnašas.

"Prokuratūra aiškiai globoja A. Klimaitį, sudaro jam sąlygas išsisukinėti. Vykdama valstybinio turto užval-dymo ir nuosekli kagebistinių struktūrų dangstymo ir palaikymo politika Lietuvoje, reikalauja išsamaus A. Paulausko ir J. Jurgelio paaškinimo ir atsakomybės."

Ar reikia komentuoti, kas labiausiai suinteresuotas, kad Lietuvoje būtų išsaugotos pakeisto pavidalo KGB struktūros? Sugrįžtant į imperijos glėbą, šių antivalstybių struktūrų labiausiai prireiks naujems "valdžiotojams" ir, žinoma, kolaborantams.

Kas gins piliečių teises Rytių Lietuvos?

Tėvynės Sajungos moterų grupių konferencijos dalyvės kreipėsi į Prezidentą, Seimą ir Vyriausybę, kad Vilniaus ir Šalčininkų rajonuose po savivaldybių deputatų rinkimų pažeidinėjami įstatymai ir nepagrįstai iš darbo atleidinėjami lietuvių ir lojalūs Lietuvos Respublikai kitų tautybų žmonės. Trukdoma vykdyti švietimo reformą. Vilniaus rajono švietimo skyriaus vedėja palikta dirbtī tik laikinai. Netikrumas dėl ateities slegia visus švietimo darbuotojus. Minėtų rajonų deputatai siekia sužlugdyti trikalbius valstybinius laikraščius "Vilnių" ir "Šalčią". Jie nori atgaivinti anksčiau paleistos Vilniaus rajono tarybos laikraštį "Draugystė". Šis laikraštis propagavo lenkų autonomijos kūrimą ir kiršino rajono gyventojus.

Yra dėl ko rūpintis ne tik moterims, bet ir atsakingiemis valdžios vyrams, jei Lietuvoje ujamas lietuvis.

Rapolas DIRSÉ

Lietuvos Vietinė rinktinė

Šiandien neužtenka vien tik atsigréžus žvilgtelėti į tų dienų fenomeną - Lietuvos Vietinė rinktinė ir netrukus pradėta organizuoti Marijampolės karo mokyklą (prisidengus 321-uoju mokomuoju batalionu). Labai svarbu suprasti to laiko dvasią. Lietuvos jaunimo požiūri į karo traškomus žmones, net ištisų tautų egzistavimui iškilusį pavoju ir atsakomybės supratimą dėl savo tautos likimo. Atskiram žmogui išsaugoti ir išlikti yra daug galimybų ir būdų, bet išsaugoti ir apginti tautą yra tik vienas kelias susivienijimas, atmetus visas politines rietenas ir susibūrimas į kovinius dalinius, kurie savo gyvybių kainomis ryžtasi apginti Laisvę.

Vokiečių karinė administracija Lietuvoje labai stengėsi lietuvių tautos sąskaita papildyti gana smarkiai išretėjusias savasias karines formuotes Rytų fronte, bet visi bandymai, grasinimai naudos nedavė. Jų užmačioms nepritare ir Lietuvos intelligentija, atsisakusi pasirašyti vokiečių paruoštą krepimą į lietuvių tautą. Pralaimėjimas prie Stalingrado pastumėjo okupantus sustiprinti tautos terorizavimą. Visoje Lietuvoje buvo areštuojami žmonės, galėjė įtakoti jaunimą. Pirmosios aukos netrukus atsidurė Štuthofo koncentracijos stovykloje. Buvo uždarytos Lietuvos aukščiosios mokyklos, Marijampolės mokytojų seminarija, o studentus ir kitą Lietuvos jaunimą buvo numatyta išvežti darbams į Vokietiją. Miestuose nuolatos būdavo ruošiamos jaunimo gaudynės darbams į reichą.

Frontas su kiekviena diena nemaldomai slinko į Vakarus, ir Lietuva aiškiai pradėjo justi grėsmingą jo artėjimą. Ir štai 1944m. vasario mėnesį dimisijos generolas Povilas Plechavičius kreipėsi į Lietuvos jaunimą, į visą lietuvių tautą kviesdamas savanoriškai stoti į Lietuvos Vietinė rinktinę ir su ginklu rankose kovoti prieš bolševikinės kariaunų atgabentas į Lietuvą teroristų grupes, o priartėjus frontui prie etnografinių krašto žemių, ginti tėviškę nuo raudonųjų okupantų.

Ir įvyko neįtikėtinas dalykas: tūkstančiai Lietuvos jaunuolių užplūdo medicinos priemimo komisijas, ir Marijampolėje pirmieji trys rinktinės batalionai (301, 302, ir 303), buvo suformuoti per 3-4 dienas, o pirmosios savaitės pabaigoje jau prasidėjo teorinės ir praktinės pratybos.

Puskarininkiai Babinskas, Šataševičius ir aš, uždarytosios mokytojų seminarijos mokinys, pirmieji iš Liubavo valsčiaus atvykome į Vietinės rinktinės Marijampolės įgulą. Abu puskarininkiai buvo paskirti į 301-ojo bataliono 1-ąją kuopą būrininkais, o aš- tos pačios kuopos eiliniu.

Prasidėjo kario gyvenimas. Čia nebuvu jaunuolio įsivaizduotos romantikos. Jau pirmajį vakarą per patikrinimą kuopininkas (viršila) trumpai išaiškino kareivių teises ir pareigas: svarbiausia kariuomenės drausmė. Taip pat paskelbė nuobaudas drausmės laužytojams. Už vidaus tvarkos taisyklių pažeidimus ar nepaklusnumą vyresniesiems (pagal karių laipsnį) buvo skiriamos tokios bausmės: "trys be eilės" - tris dienas gali būti be eilės skiriamas budeti kuopoje arba šluoti kareivinių teritoriją, arba dėrbti virtuvėje, arba plauti kareivinių patalpas ir valyti tualetus; "nuo trijų iki penkiolikos parų arešto" - vietinis kalėjimas su ginkluota sargyba ir sumažintu maisto daviniu; "be išejimo į miestą"; "viena valanda po šautuvu" - tekstas ištisą valandą stovėti su šautuvu ant peties, padėtyje "ramiai"...

Už rūmatus nusikaltimus buvo numatytais karinio tribuno lo sprendimas, o už nusikaltimus dislokacijos vietoje ar vykstant karienė užduotų grėsė karo lauko teismas. Bet tai negąsdino savanorių: jie vis plaukė ir plaukė, tarsi pavasario upė.

Prasidėjo apmokymas. Buvo grėžtai laikomasi nustatytos dienotvarkės. Po signalo keltis per 5 min. kariai privalejo išsirikioti aikštėje prieš kareivines. Prasidėdavo 40-50 min. rytinė mankšta ir bėgimas. Po mankšto- prausykla ir valgykla, o paskui keturių valandos rikiuotės. Mokoma ir tankinės, ir manevrinės rikiuotės. Pietums buvo skirta 1 val. ir 30 min. į valgyklą eidavome kuopomis nustatytu grafiuku. Po pietų-keturių valandos statutui ir teorinių žinių paskaitoms bei apklausai. Po pusę valandos buvo skirta poilsisi ir aprangos susitarkymui po lauko rikiuotės ir teorinių užsiemimų. Per teorinius užsiemimus kariai būdavo supažindinami su sava ir priešo ginkluote. Po vakarienės būdavo 1-1,5 val. laisvo laiko. Vakarinis patikrinimas vyko kareivinių koridoriuje 21 val., 23 val.- signalas gulti.

Dienotvarkė nebuždavo iš anksto numatytais mokomomis aliarmų, bet jie būdavo skelbiami netikėtai, net ir naktį, ir trukdavo nuo 30 minučių iki 2 valandų.

Maistas, žinoma, buvo ne toks, kokį valgėme namie, bet pakankamai sotus ir skanus.

Mūs aprengė vokiškasis uniformomis (kam jis buvo skirtos- ir šiandien nežinau) iš gana geros vilnos, tik labai "šaukiančios" žydros spalvos. Nuo švarkų ir kepurių nu-

ardėme stilizuotas erelių emblemas (tai pirmasis padarė kuopos vadas), o prie kepurių prisegėme Lietuvos kariuomenės naujotas kokardas, kas jų neturėjo, segė šaulių kokardas arba vyčio ženklius.

Apginklavos gerais prancūziškos sistemos kārabinais ir tos pačios sistemos lengvaišais kulkosvaidžiai. Tik, gaila, truko šovinių. Šautuvai buvo su dioptriniais taikikliais ir gana patogūs, bet nei vokiški, nei rusiški šoviniai jiems netiko. Taip ir išvažiavo į paskyrimo vietas pirmieji batalionai, tegavę po 30 šovinių šautuvui ir po 50 kulkosvaidžiui. Kiekvienas būrys turėjo po vieną kulkosvaidį ir kiekviena kuopa podo mažo kalibro minosvaidžius. Automatinių ginklų truko. Batalionai net granatomis nebuvu pakankamai aprūpinti. Išvažiuojantys batalionai tegavo po 4-5 dėžes puolamuju granatų. Visi nesislėpdami keiksnojo vokiečius, bet savo vadovybę gerbė ir jos klausė.

Apmokymas éjo į pabaigą. Visi žinome ir paskyrimo vietas: 301-asis batalionas į Ašmeną, 302-asis į Švenčionis ir 303-asis į Trakus. Buvo paskelbtas Marijampolės įgulos vado įsakymas apie grandinio laipsnio suteikimą gal dešimčiai kareiviams. Tarp jų buvau ir aš. Prie antpečių turėjome prisiliud geltoną juostelę.

Staiga sužinojau, kad Vietinės rinktinės vadovybė organizuoja karo mokyklą karininkų kadrams ruoštine tik dabartinių karių struktūrą, bet ir būsimujų. Visa tai daroma nepriatiant vokiečiams, todėl mokykla vadinsis 321-uoju mokomuoju batalionu.

Man pasiūlė rašyti raportą dėl pervedimo į naujai organizuojamą mokomąjį batalioną. Tą pačią dieną gavau paskyrimą ir su 301-uoju batalionu teko atsisveikinti. Išvykstantieji žadėjo parašyti iš Ašmenos, bet jokios žinutės iš jų negavau. Tai buvo tragediškusios likimo batalionas. Tik atvykė į Ašmenos apskritį, buvo užpultas labai gerai ginkluotos (automatiniais ginklais) Armijos krajovos dalinio ir labai skaudžiai nukenčė į žuvusieji palaidoti Ašmenoje, bendrame kapė, be kairių. Ju kapas yra išlikęs, tik neaišku, ar jas nors prižiūri Ten. Baltarusija.

321-ojo bataliono 2-os kuopos vadas vadas įsakė atiduoti antpečius: su antisuvais, o dar prieš vakarinį patikrinimą grąžino jau su dvieriu juostelėm. Mokykloje pakeitė milinę. Visi kursantai buvo aprenti milinėmis su tam siai rūdornis apyakalėmis. Visa kita apranga liko ta pati.

Čia gyvenimas gerokai skyrysi nuo gyvenimo batalionuose. Labai daug dėmesio buvo skiriamas rikiuotei su visa kovine apranga, daug gavome teorinių ir pedagoginių žinių. Paskaitas, skaitydavo įgulos ir mokyklos štabų karininkai.

1-oji ir 2-oji mokyklos kuopos buvo suformuotos per 2-3 dienas, ir daugumą kursantų sudarė kariai, praėjė paruošiamajį apmokymų ciklą batalionuose.

Kiekvieną kuopą sudarė keturi būriai po keturiems dešimt virų (keturi skyriai). Ir nors buvo dar arti tūkstančio savanorių, apgyvendintų šalia kareivinių buvusiųose butuose ir kitos paskirties pastatuose, bet tolesnis mokyklos likimas pradėjo kelti abejonių. Vokiečiai nustojo teikę ne tik ginklus, bet ir uniformas.

Abi kuopos, susitarus vadovybei, kasdien keitėsi sau-

gomais objektais. Kai viena kuopa perimdavo sargybas, tai antroji patruliudavo mieste. Kitą dieną buvusi sargyboje patruliudavo. Patrulioti išeidavo 30 kareivių ir vienas karininkas, o sargyboms reikėdavo apie 50 kareivių. Einantys į sargybą gaudavo po dešimt šovinių, o į patruliavimą penkiolika. Grįžus į kareivines iš patrulių būtinės arba sargybos postų, šoviniai buvo grąžinami kuopininkui kuopos raštineje.

Tarnyboje buvę kursantai privalėjo teorines žinias "gaudyti" kuopos draugų užrašuose.

Pagaliau mokyklos vadovybė pradėjo įtarinėti (o gal net tiksliai žinojo), kad vokiečiai prieš Vietinė rinktinę kažką ruošia. Per abiejų kuopų ir visų būrių vadus pranešta kursantams apie įtemptą padėtį ir daromas kliūtis, o kartu paaškinta, kad mokyklos tuo pat uždaryti ar paleisti negalima, nes, be mūsų unoformuotų, yra labai daug civiliai apsirengusiu žmonių, ir visiems dėl transporto stokos neįmanoma išvažiuoti iš Marijampolės. Todėl siūlyta pradėti nuo 1-os ir 2-os kuopos. Pasiūlė rašyti mokomojo bataliono vadui reportus, prašant pervesti į 2-ąją ar 3-ąją laidą, o šiuo metu paleisti į namus. Kuopos vadas užtikrino, kad jei santykiai su vokiečiais sunormalės ir mokykla gaus techninę ir materialinę paramą, tada gausime pranešimus ir asmeniškai, ir bus paskelbta spaudoje. Nemažas būrys kursantų parašėme reportus ir tą pačią dieną, atidavę ginklus bei kitą karinę ekipiruotę, išvažiavome namo.

Praėjus vienai dienai ir dviems naktims po pirmųjų kursantų išvažiavimo, Vietinės rinktinės įgulos teritorija buvo apsupta vokiečių kariuomenės ir lengvųjų tankų. Buvo nuginkluota visa įgula ir visi suimtijei išvežti į Vokietiją jau kaip papildymas vokiečių priešlektuvinei gynybai. Aukų buvo iš Marijampolės įguloje, bet skaičiaus niekas negalėtų pasakyti. Žinoma, geriausiai sekėsi paspruktis tiems, kurie dar nebuvu unoformuoti.

Iš trijų batalionų, išvežtų į rytinę Lietuvos dalį, geriausiai pasiekė buvusiems Trakų apskritiję, nes jie spėjo sužinoti apie Marijampolės įvykius, kol Trakų dar nebuvu pasiekę vokiečiai. Ir Švenčioniu apskritiję dauguma karių nenukentėjo. Ir iš Trakų, ir iš Švenčionų vyrai išžygiaavo būriais ar net kuopomis ir pakeliui skirstėsi į savasias tėviškes. Ne mažai jų įsijungė į partizanų būrius ir pokario metais vykdė sava priesaikos žodžius, ištartus Vietinės rinktinės rikiuotėje.

Iš tų dienų į mano gyvenimą buvo sugrįžęs tik vienas žmogus - 321-ojo mokomojo bataliono, 1-os kuopos būrininkas Algirdas Varkala. Tai atsitiko 1946m. vasarą, kai mūsų 4-oji kuopa buvo perduodama iš "Dainavos" apygardos "Tauro" apygardai. Tada jis vadinosi Daumantas, o apygardos kapelionas kun. Lelešius-Grafas sakė, kad jis bus patvirtintas "Geležinio vilko" rinktinės vadu. Mūdu labai trumpai pašnekėjome, vis prisimindami buvusius mokyklos vadus ir viršininkus, nes jis turėjo išeiti kartu su Grafu ir Skirmantu ir keletu Vytauto rinktinės štabo darbuotojų-partizanų. Taip ir išsiskyrėme, paspaudę vienas kitam rankas. Tada nežinojome, kad tai paskutinis susitikimas, o tikejomės susitikinėti ir vietą buvome numatę (netoli Marijampolės). Daumantas žuvo 1948m. kovo mėn. 3d.

Sigitas KAJOKAS

Mylėjo Lietuvą ne žodžiais

Kai 1944m. vasario 16d. gen. P. Plechavičius kreipėsi per radiją į lietuvių tautą pranešdamas apie Vietinės rinktinės steigimą, jos uždavinius ir kvieta tautiečius gresiančio bolševizmo pavojaus akivaizdoje stoti savanoriai, tūkstančiai vyru registravosi apskričių komendantūrose.

Aš tuo metu mokiaus Šiaulių valstybinės gimnazijos 8-oje klasėje. Mūs, abiturientus, ypač viliojo Vietinės rinktinės karo mokykla Marijampolėje. Apie gen. P. Plechavičių puiši žinome iš Lietuvos istorijos kurso. Jo legendinės kovos su Žemaitijoje pleškaujančiais banditais, bolševikais, ir bermontininkais, taip pat su klastingais lenkais, užgrobusiais Vilniaus kraštą, nedavė mums ramybės nei dieną, nei naktį. Tad nėko nuostabaus, kad beveik visi mūsų gimnazijos abiturientai (24 ar 26 žmonės) pareiškė norą tapti karo mokyklos ka-

kuopos buvo išsikiuotos kareivinių kieme ir pasirodė mūsų garbinamas žmogus-legenda-gen. P. Plechavičius, karo mokyklos viršininko pulk. Verstilio ir kitų aukštų karininkų lydimas.

Jis kreipėsi į mus, išpėdamas, kad vokiečiai nori Vietinės rinktinės batalionus, taip pat ir karo mokyklos kariūnus siuštį į frontą. Dar pridūrė: "Nebijokit, aš jūsų neišduosiu!"

Jo žodžiai ir darbai niekada neisiskyrė! (Gen. P. Plechavičiaus asmenybė gali būti geras pavyzdys šiuolaikiniams politikeriams, kurie gražiai kalba apie Tėvynę ir meilę jai, o iš tiesų viską daro priešingai.) Jis "palieido" batalionus ir karo mokyklą namo, o pats buvo vokiečių suimtas ir išvežtas į koncentracijos stovyklą Latvijoje.

Aš su šeima 1945m. buvau ištremtas į Komiją, Permackij okrugą ir ten kirtau mišką 12 metus, iš jų 3 metus kalėjau lageriuose- už pabégimą iš tremties Lietuvon..

Jonas VAIŠORAS

Kuršenai

1994m. vasaris

TREMTHYNS

5

PLECHAVIČIUKAI

PLECHAVIČIUKAI

Ejo 1944m. Lietuva vaitojo, trypiama kaustytu okupantu vokiečio batu... Vokiečių užmačios įtraukti lietuvius į savo pragaistinę karą éjo perniek. Né viena jų skelbtu mobili-

Netikétais 1944m. gegužés 15d. Lietuvą sukrėtė žinia, kad gen. P. Plechavičius, jo štabas ir kai kurie dalinių, laiku negavę žinios, nuginkluoti, sumiti. Iš anksto sužinojė apie gresiantį su-

Barkauskų šeima: Marijampolés karo mokylos kariūnai, plechavičiukai broliai (iš kairės) Antanas ir Edmundas su mama Barbora ir sesute Genovaitė

zacija nesilaukė lietuvių tautos pri-
tarimo. Svarbiausia vaidmenį čia atli-
ko VLK'as. Jis spausdinio atsišauk-

emimą, kariai su ginklais pasitraukė
i miškus, o suimtieji buvo perrengti
Luftwaffe (aerodromų priešlektu-

Marijampolés kariūnai

mus į lietuvių tautą, ragino priešintis
okupantams, ir jo nurodymai buvo
vykdomi.

Artinantis kito okupanto kariuo-
menei, lietuviai suprato, kad atėjo lai-
kas kurti savo ginkluotasias pajegas,
karinius dalinius su lietuviška vad-
ovybe ir lietuviška atributika, žodžiu,
atkurti buvusių Lietuvos kariuome-
nė, kuri vėliau būtų papildyta ir, pri-
artėjus rusų kariuomenei prie Lietu-
vos sienų, stotų i kovą. Remiantis tais
ketinimais, ir buvo įkurtą teritorinę
savanoriškąjį Lietuvos Vietinė rink-
tinę, vadovaujama generolo Povilo
Plechavičiaus (1890-1973). Vietinės
rinktinės štabo viršininku buvo pa-
skirtas pulkininkas Oskaras Urbonas.
Gen. P. Plechavičius buvo gerai ži-
nomas Neprisklausomybės kovų da-
lyvis, karštas patriotas, labai griežtas,
bet teisingas, dideli populiaramų pel-
nės ir karių bei gyventojų gerbiamas
žmogus.

1944m. vasario 13d. su vokiečiais
pasirašyta sutartis, kad Lietuvos te-
ritorių steigama Lietuvos Vietinė
rinktinė. 1944m. vasario 16-ają, Nepri-
klausomybės dieną, gen. P. Plechavi-
čius per radijų kreipėsi į Tautą, kvies-
damas gelbėti Tėvynę- stoti savanori-
ais į Lietuvos kariuomenę. 1944m.
vasario 23d. prasidėjo savanorių
registracija.

Su vokiečiais buvo susitarta, kad
gen. P. Plechavičius suformuoja 14 batalionų: 13 batalionų po 750 karių, o
14-asis bus mokomas paruoš 500
puskarininkų.

I Vietinė rinktinę suplaukė 30000
savanorių (dvigubai daugiau negu
tikėtasi). Prie vokiečių valią Marijam-
polėje buvo įkurtą Karo mokyklą
(keturių kuopos).

Lietuva rodė ligi šiol nematyta palankumą ir meilę savo kariams. Vėl
pasirodė Lietuvos karininkai prieškarinėmis uniformomis, vėl daugelyje
miestų skambėjo lietuviškos karių dainos, o vakarais rinkdavosi būriai žmonių
prie kareivinių, kai būdavo giedama "Marija, Marija..." ir Lietuviškas.
Tauta pabudo iš priespaudos, ją vėl saugojo narsus Lietuvos karys.

vinės apsaugos tarnybos) uniformo-
mis ir išvežti į Vokietiją saugoti te-
nykščių aerodromą. Pasitraukus iš
miškų tapo pirmaisiais partizanais.

Marijampolés karo mokykla apie
ivykius Kaune buvo informuota, todėl
jos viršininkas plk. ltn. Vertelis da-
vė įsakymą kariūnams išsiskirstyti.
Mes su broliu buvome tos Karo mo-
kyklos kariūnai, todėl norėčiau apie
ivykius Marijampolēje plačiau papa-
sakoti.

Karo mokyklos kariūnai išsiskirstė
po aplinkinius kaimus ir laukė naujų
īsakymų. Aš dar prieš aušrą grįžau
i Marijampolę, norėdamas persirengti
civiliai rūbais ir sužinoti ką nors daugiau
apie ivykius. Prie štabo sutikau
lietuviška uniforma vilkintį karininką,
kuris mane apibarė, kodėl vaikš-
čioju po miestą, ir liepė pasišalinti. Tik
ižengus į kareivines, pasigirdo kulkos-
vaidžių serijos, byréjo langų stiklai.
Pažvelgęs pro langą, pažiūra, kad
karo mokykla apsupta vokiečių ka-
reivių. Mūsų buvo apie 30 kariūnų,
visi beginkliai. Bet jei ir būtume su-
siradę kareivinėse ginklų, priešintis
būtų buvę beprasmiška. Teko pasi-
duoti į nelaisvę. Mane nuvedė į kitą
je pusejė gatvės buvusias arklides. Čia
jau radome daug anksčiau suimtų karių.
Norėjau pabėgti, bet buvome stro-
piai saugomi. Po dvių parų kariūnus
buriai pradėjo vesti į arklių neži-
nomą kryptimi. Aš delsiu išeiti, vis
tikėdamasis pabėgti, bet kai visai ma-
žai mūsų beliko, tekėti stoti į rikiuotę.
Apsupti stiprios, automatais ginkluotos
sargybos, išėjome į gatvę. Čia bū-
riavosi minios žmonių: vyrai stovėjo
tylus, susikaupę, nusiémę kepure, moterys
yerkė. Mus varė į gimnazijos pastatą.
Nuo kalnelio matėme bū-
rius karių, perrengrę Luftwaffe uni-
formomis. Mūsų būrių lydėjo šalia ei-
nančios moterys, merginos. Vokiečiai
i tai nekreipé dėmesio. Tarp jų éjo
mergina, kuri turėčiau pavadinti did-
vyre. Aš virš uniformos buvau apsi-
vilkęs civilį paltą. Paprašės ją prieiti
arčiau rikiuotęs, ištvériaui jai už ran-
kos. Taip éjome šalia rikiuotęs. Staigiu
judesiui pasikeitėme vietomis ir vėl

kurį laiką éjome šalia rikiuotęs. Ne-
tolii gimnazijos, siauroj gatvėj buvo
didžiulė minia žmonių. Ten nė-
pastebimai įsimaišiai ir aš. Vėl bu-
vau laisvas. Ir tik tos drąsios lietuvių
dėka! Ji gelbėjo ne mane (kadangi
manę nepazinojo), bet Lietuvos karį.

Toliau mano likimas klostési kaip
ir visų Vietinės rinktinės karių-pate-
kome į pragarišką karą sūkur. Aš
Mažeikiuose įstoju į Lietuvos Lai-
vės Armiją, rusams prasiveržus prie
juros, patekau į Kuršemės apsuptymą,
čia lietuviškame dalinyje tarnavau 9
mén., 4 iš jų kovoju fronte. Po
kapituliacijos kaip "tėvynės išdavikas"
patekau į lagerius.

Mūsų nemusė, tik tylomis marino
badu. Tremtiniai ir politiniai kaliniai
žino, kas yra tikras badas- aiskinti ne-
reikia. Kai ant mano kūno neliko né
menkiausio raumenėlio, vien tik kau-
lai ir oda, mane nurašė mirti, i vadina-
mają O.K.- gyvų griaucių komandą.
Buva pabaltijiečių (estu, latviu ir lie-
tuviu) lageriuose Serpuchove. Čia yuo-

liai savo darbą dirbo badas, o vėliau,
kai siautėjo kruvinoji dizenterija, lage-
rijų užrakino, nedavé jokių vaistų ir pa-
liko mus likimo valiai. Teatleidžia bu-
deliams Dievas. Aš buvau įkinkytas
i vienus neštuvinus su kunigu (net Die-
vo tarnu taip įšiekino). Mudu, ne-
šiojome akmenis užsimetę viettes ant
sprando, kad lengviau būtų, ir ne tiek
mes tą akmenį nešame, kiek jis mus
vedžioja...

Galiu pasakyti, kad tik Tikėjimas
ir malda padėjo išlikti gyvam.

Skaudu, kad lietuvių tauta patir-
šo Lietuvos Vietinė rinktinę išskyrius
"Kardą", apie ją niekur neužsimenė-
ma. O tai buvo vokiečių okupacijos
laikotarpio rezistencinė kariuomenė,
vėliau tapusi pirmaisiais organizuotų
partizanų būriais.

O mūsų liko labai nedaug: dalis žu-
vo kautynėse, nes buvo blogiau gink-
luoti už partizanus ir banditus, dalis
vokiečiams nuginkluojant dalinius
žuvo, kiti mirė sovietų lageriuose.

Taip tą tragediją baigėsi savano-
riškosios Lietuvos Vietinės rinktinės
gyvavimas ir kova už Lietuvos laisvę.
Edmundas BARKAUSKAS

Atmintis ne viskā išsaugojo

Nuo 1944m. kovo mén. sa-
vanorių stojau į gen. P. Ple-
chavičiaus Vietinė rinktinę.
Esu gimus 1927m, tarnavau
su draugu, kuris buvo už
mane truputį vyresnis, pabė-
ges iš vokiečių vermachto.
Gaila, kad nė vieno iš mūsų
312-ojo bataliono nepamenu
pavardžiu.

Kai mūsų kareivines Kal-
varijoje apsupo vokiečiai, aš
su draugu buvau išleistas į
miestą. Taip ir pasprukome.
Jis sekmingai pasitraukė į
užjūrį. Nei jo, nei kitų rink-
tinės karių tolimesni likimai
man néra žinomi.

Juozas MACIAUSKAS

Dusetos

Aš tarnavau LVR

Žemaičių žalias kraštas aidi
Nuo, karių žingsnių ir dainų,
Kai žengia broliai savanoriai
Tėvynės vieškeliu plati...

Šią Lietuvoje gerai žinomą dainą dainavo jauni vyrai, būriais
traukdami į registracijos, o vėliau į dalinių dislokacijos punktus.
Kai 1944m. vasario 16d. gen. P. Plechavičius kreipėsi į tautą,
degdamis Tėvynės meile ir pasitikėdami laisvės kovose užgrūdintu
vadu, jaunuolai stojo į Lietuvos Vietinės rinktinės gretas. Jie
perėmė estafetę iš 1918-1920m. savanorių, ir tai buvo pirmasis
žingsnis kuriant Lietuvos ginkluotasių pajegas.

Numatytose dalinių dislokacijos vietose nebuvó nei darbo,
nei polio sąlygų nebuvó net gultų, tačiau né vienas karys
neparodé nepasitenkinimo.

Man tuo metu buvo tik septyniolika, todėl reikėjo tévo su-
tikimo, kad įregistruotų savanorių. Paprašau kaimyno-atsarginio
majoro Petronio, kad įtikintų mano tévą. Tėvas sutiko, iš
as tapau kariu.

Tarnauti teko Ukmergėje, 308 batalione. Ten pat, Basanavičiaus
gatvėje, buvo dislokuotas ir 302 batalionas (dvi kuopos).
302 batalionas kartu su teniškais išvyko į Ašmenos apylinkes,
kur siautėjo Armija krajova. Gegužės pradžioje mus pasiekė
liūdna žinia, kad pasaloje žuvo 22 vyrai. Žuvusiuosius pagerbė-
me Ukmergėje ir kitą dieną išlydėjome į Uteną. Tai buvo pirmosios
rinktinės žingsnis.

Mūsų batalioną taip pat ruošė: lauko pratimai, teorinės pa-
mos. Noriu paminėti pavardes tų karininkų, kurios iki šiol
išliko atmityje. Tai bataliono vadai kpt. Jakubonis, pirmosios
kuopos vadai ltn. Jonas Barzda, pirmo būrio vadai ltn. Kviliunas,
ltn. Chodosevičius, ltn. Deveikis (kulko svaidininkų būrio vadai).

Gegužės mėnesį mane su draugu pirmą kartą paskyrė į
sargybą budėti prie kareivinių lauko durų. Tą pačią dieną su-
žinojome, kad vokiečiai nuginkluoja ir likviduoja Vietinė rinktinę.
Mums, sargybiniams, dėl susidariusios ypatingos padėties
papildomai išdavé šovinių. Ukmergėkiai, parejė į namus, per-
sirengé civiliais drabužiais. Kareivinėse niekas nesiruošė nakvoti.
Mes negalėjome savavaliskai palikti posto ir nežinojome, ką daryti.
Pradėjus temtį ir ištuštejus kareivinėms, su kitais draugais pa-
straukėme į už miesto buvusį vienkiemį, kur kluone ir perila-
vojome. Ryta gržome į kareivines. Mūsų susirinko nedaug. Pa-
sirodė ir keli karininkai, tačiau jie jau buvo persirengę civiliais
rūbais. Iš jų taip pat nieko nesuzinojome. Tada ir mes su ginklais
pasitraukėme į kareivinių.

Taip ir baigėsi mano trumpa tarnyba Lietuvos Vietinėje
rinktinėje.

Sugrįžus raudoniesiems okupantams, daug kas su tais pačiais
ginklais išėjo į mišką tėsti kovos, daug kas negrįžo iš Sibiro tolių,
ir nežinia, kur ilsisi jų palaikai. Amžina Jieims šlovė!

Justas SAKALIS

Tik tiek

Esu tarnavęs Kaune Lietuvos kariuomenės 2-ajame pėsti-
ninkų pulke. Mokomąjų kuopą baigiai Marijampolēje, turia
puskarininkio laipsnį. 1940 07 10 buvau demobilizuotas. 1944m.
vasario mén. Rokiškyje įstoju į gen. P. Plechavičiaus orga-
nizuojamą Vietinė rinktinę ir buvau būrininku. Mano būryje
tarnavo: rokiškėnai Juozas Vainauskas iš Pavesėjų k. (mires);
Steponas Driskius iš Šilelių k. (mires); Antanas Šleka, gyven-
tantis Rokiškio raj. Krauñų apyl. Mielonų k.; Antanas Katkauskas
iš Baršėnų k. Jis išsiuntė į Vilkaviškį. Manoma, kad žuvo arba
iševezė į Vokietiją; Andrius Kolasovas iš Baršėnų k. (mires).

1944 06 15 gen. P. Plechavičius atsisakius eiti į vokiečių frontą,
Vietinė rinktinę buvo išformuota, nuginkluojama. Mūsų būrio
vadas ltn. Medelis, pasitaręs su mumis, paleido karius atostogų.
Bet daugelis pasilikome. Pasilikau ir aš. Nekantriai laukėme
vokiečių ir žvalgėme pagrindinius kelius. Gavę pranešimą, kad
vokiečiai nuo Kamajų miestelio atvažiuoja, pasiėmėme kas ką
galėdami ir patraukėme į mišką. Netrukus išsiskirstėme. Apie
leitenantą Medelį žinių neturiu. Atsiliepkite.

Izidorius KLABYS

Į kovą prieš bolševikus

Vasarį 16d. suėjo 50 metų, kai buvo paskelbtas atsišaukimas
i lietuvių tautą organizuojama Lietuvos Vietinė rinktinė kovai prieš
bolševikus. Mes, jaunuolai iš sukrypusių bakūželių, palikę senus
tévus, mokyklas, éjome į registravomės savanoriais, tikėdami geresnę
Lietuvos ateitimi. Deja, vokiečiai žiauriai mus apgayo. Jie suėmė
ir iševezė į Vokietiją apie tris tūkstančius karių. Buvome fronte. Kur
dingo kiti septyni tūkstančiai mūsų rinktinės narių? Dalis
nuginkluojant sušaudyti vokiečių ir jų palaimintų lenkų partizanų.
Vienas broliškas kapas Ašmenos lenkų kapinėse. Ten ilsisi per
trisdešimt mūsų draugų. Maža dalis pabėgusių gyvena Lietuvos.
Kiti atgulė Sibiro ledynuose, dar kiti krito už Tėvynės laisvę pokario
kovose. Jų lavonai buvo sumestai į šulinius, tvenkinius, šukšlių duobes.
Kur jų kapai - nežinome: stribų batas sutrypė. Ar bus kada ant jų
kapo uždegta žvakutė? O gal jie niekada nebus atrasti?

Visi turėjome motinais... Atleisk, Mamyte, už visą sielvartą
komunizmas kaltas. Mes kitaip pasiegti negalėjome

1994m. vasaris

TRENCINĖS

6

Žodžiai - Vakarams, darbai - Rytams

Štai jau ketveri metai gyvename laisvoje Lietuvoje. Tačiau Lietuvos padėtis vis dar nėra stabili. Tauta, nepaisydama sunkumų, pasiryžusi grįžti į Europą, o LDDP valdžia stumia atgal į Rytus, pas pamečius Rusiją, lipdo nuo trauktas grandines, vadindama jas naudingais ryšiais. Iš čia kyla prieštaravimai, trukdomas nepriklasomos valstybės kūrimas ir ekonominės reformos. Visa atsakomybė už tai tenka LDDP "piramidė", kurios statiska prigimtis stabdo Lietuvos valstybės vystymasi.

LDDP vadovai dažnai važinėja į Vakarus (o kaip kritikavo G. Vagnoriaus vyriausybę, kad ši daug pinigų pravažinėja). Premjeras A. Šleževičius beveik kiekvieną savaitgalį praleidžia simpoziumuose ar konferencijose kokiam nėra gražiame kurorte. Bet rezultatų vis nėra: investicijos "neateina", užsienio prekyba mažeja. O tuo metu rami, tyl, taigi slaptą Rytų politika darosi vis grėsmingesnė. (Ne veltui paleista derybų su Rusija delegacija, galėjusi "išslaptinti" Rytų politiką) Lietuvos geležinkelio sistema integruoja į NVS sistemą, vilkina namas terminalo statyba, daugėja Rusijos investicijų Lietuvos, kadriniams KGB darbuo-

tojams leidžiama dirbtai Lietuvos Saugumo departamente.

Išeitų, kad žodžiai - Vakarams, o darbai - Rytams. Prezidentas Briuselys pasirašo "Bendradarbiavimo taikos labui" pasižadėjimą o ambasadorius V. Bulovas Karaliaučiuje vykstančiam uždarame posėdyje aptarinėja Rusijos karinio tranzito sutarties projektą. Kraštoapsaugos ministras L. Linkevičius žada kurti taikos palaikymo batalioną ir perorganizuoti kariuomenę pagal NATO standartus, o Seimas "neranda" leškai kariuomenės modernizavimui, Seimo Nacionalinio saugumo komiteto pirmininkas V. Petkevičius ragina mažinti kariuomenę ir paleisti savanorius.

Vis akiplėškesni Rusijos užsienio reikalų ministro A. Kozyrevas pareiškima Baltijos ir kitų "artimojo užstienio" šalių atžvilgiu, su kuriais taikstosi Vakarai, verčia Lietuvos padėti laikytį grėsminga. Pagal naująjį Rusijos karinę doktriną pakanka Baltijos šalis paskelbti "nestabilu regionu" ir galima "teisėtai" įvesti Rusijos kariuomenę (Latvija štovi išvengė). Jeigu neparems NATO, Lietuvai gali greitai tekti kaip 1940 metais rinktis vieną iš dviejų blogybių: karinę sąjungą su Rusija arba atvirą agresiją.

Mūsų keliais be Europos Sąjungos ir NATO pagalbos būtų labai sunkus, nes Rustos traukimasis (iš LDDP stūmimas) į Rytus yra stiprus. Formaliai esame teisimame kelyje. Įstojoje į Europos Tarybą, pradedamos derybos dėl laisvos prekybos ir asocijuotos narystės Europos Sąjungoje. Paduotas prašymas įstoti į NATO, pasirašytas "Bendradarbiavimo taikos labui" pasižadėjimas. Visa tai atlikta jau po rinkimų spaudžiant opozicijai ir jai atlikus paruošiamuosius darbus. Seimo LDDP frakcijos jau kuris laikas vyksta savo "fermentaciją". Keletas Seimo narių iš šios frakcijos išėjo, dar keletas svyrėja, neapsisprendžia. V. Petkevičius "programos grupė", susiruošusi "atskilti" Maskvos pučo metu, po susitikimo su Prezidentu lig ir aprimo. Bet žadėti atsiskirti "lafininkai", nepatenktinti "agrarininkai". Oyra dar ir "burokevičininkai", ir "tikriji komunistai", nepritapę nei prie vienu, nei prie kitų. Maty, LDDP ne tokia vieninga kaip buvusi LKP galbūt todėl kad nėra vienjančios rankos iš Maskvos. "Lafininkų" suaktivėjimas sutapo su rinkimų Rusijoje pabaiga, socialdemokratų iniciatyva nuversti LDDP vyriausybę - su kad-

rų pakeitimui Baltarusijos valdžios viršinėse. Ši telepatija negali žadinti pasitikėjimo, juolab kad panašių sutapimų būta ir anksčiau.

Vargu ar LDDP frakcijos su skilimais pakeistų jėgų santykį Seime, nes resovietizacijos klausimais visi, jie (išskaitant LSDP, centristus ir "nepriklausomuosius") balsuoja vieningai. Skilimo atveju veikiausiai bus sudarytas koks nors kairiųjų blokas ar sąjunga. Sunku dabar pasakyti, kas tokioje sąjungoje turėtų persvarą: komunista- "internacionalistai" ar nuosaikeisnis "kairysis centras", absorbačios socialdemokratus, centristus ir "nepriklausomuosius". Jėgų santykį tarp patriotų ir resovietizacijos šalininkų gali pakeisti tik nauji Seimo rinkimai.

Žinant Seimo LDDP frakcijos ir pačios partijos politinį nevienalytiškumą ir įtakingų "suinteresuotų draugu grupių" skirtingus ekonominius interesus, nesunku paaiškinti vyriausybės ekonominės ir užsienio politikos trūkčiųjimų (pirmyn - į Vakarus, atgal į Rytus) ir Prezidento neryžtingus bei prieštarangus veiksmus.

Negalima nekreipti dėmesio į socialdemokratų skelbiamą nepasitikėjimą vyriausybe. Vargu

ar tai tik noras prisirinkti taškų. Planas greičiausiai gimbė pačios LDDP išsirose. Prisimename, kaip 1991-1992m. LDDP savo politiką vykdė socialdemokratų ir centristų rankomis. Tokią politiką ji bandė testi po Seimo rinkimų sudariusi "nepartinę" B. Lubio vyriausybę. Dabar vėl gali būti bandoma sudaryti naują "centristinę" ar "plataus atstovavimo" vyriausybę ir tuo būdu išvengti atsakomybės už LDDP valdymo nesėkmės. Neatmestinas kitas variantas: LSDP susitarė su atskylandžiomis LDDP frakcijomis pakeisti vyriausybę ir vykdyti kiek kitokią politiką. Kol kas neaišku, kokia tai būtų politika: kairesnė ar dešinesnė?

Ta proga pravartu prisiminti netiketą ekspremjėrės K. Prunskienės pasirodymą žurnalistams ir jos užuominas apie galimą "surgržimą", ministru J. Veselko ir A. Vapšio pažadus atstatyti dėl mišku ministro G. Kovalčiko judinimą (ar juodinimą). Gali būti, kad tai tarpusavyje nesusiję dalykai, bet politikoje visaip būna. Juolab kad spaudoje padaujėjo iki šiol tylejusių politinių organizacijų memorandumų ir paraiškimų.

Povilas JAKUČIONIS,
Seimo narys

Ir tokį auką nepamirškime

(Tėsinys. Pradžia 1993, Nr.23)

9. Amnestija

O tuo metu pasaulyje vyko įžymiausi įvykiai.

Vokietijoje, Potsdame, 1945m. liepos 17- rugpjūčio 2d. įvyko valstybių nugalėtojų vadovų konferencija, kurioje nuntarta nugininkuoti Vokietiją, padalyti ją į okupacinius zonoms, rytinę Vokietijos sieną su Lenkija nustatyti pagal Oderį ir Neise, Karaliaučiaus sritį atduoti Sovietų Sajungai.

Apie Pabaltijį garsiai neprašekta.

Šios žinios, labai pavėluotai per sovietinę spaudą ir radiją pasiekusios dzūkų privertė jį pagalvoti, ar įvyks taip greitai žadėtasis sovietų išskraustymas ir Lietuvos išlaisvinimas. Žmonės, buvę įsitikinę neišvengiamu Vakaru - Rytų susidūrimu, pradėjo galvoti, kad konflikto pradžia gali būti atidėta neribotam laikui. Visa tai tarsi patvirtinė jūžulos okupacinių kariuomenės sušidorojimas su vietiniams gyventojais. Dainavos krašto žmonės pasijuto parduoti, suprievinti, pažeminti ir apmulkinti dižiuijų Vakarų demokratų ir Sovietų Sajungos suokalbio.

Labai nusivilta ir bejėgiais emigrantais.

Rugpjūčio 15-20 dienomis visi laukai ir miškai buvo sėtė nusėti atsišaukimui lietuvių ir rusų kalbomis. Atsišaukimu pavadiniamas: "Su šaknimis išrausime lietuviškai vokiškus buržauzinius nacionalistus".

Buvo rašoma, kad sovietų valdžiai priešinasi tik vokiečių

okupacijos metais krauju susi- tepę rankas žmonės ir šiek tiek jų suklaidinto jaunimo. Todėl visus, besiprievančius valdžiai kviečia savanoriškai prisistatyti NKVD pareigūnams, atiduoti ginklus, ir tokiems žmonėms, nepadariusiems nusikaltimų žmonijai, bus suteikta laisvė.

Atsišaukimas partizanams įspūdžio nepadarė, vertino ji kaip eilinių sovietų propagandos triuką.

Žmonėms atsišaukimo turėjai ašikino Žilinuose dislokuoto kariuino dažinio vadus leitenantus. Jis buvo mandagus, išklausė žmonių nusiskundimų, uždraudė stribams lankytis jo kontroluojama rajone. Tėvams išdavė pažymėjimus, kad jie gali laisvai keliauti po apylinkę ieškoti savo vaikų partizanų ir įkalbėti juos registruotis. Rodomas gerumas savo padarė - pamažu pradėjo registruotis ir partizanai.

Atejusius į Žilinus registruo- ti leitenantas apklausdavo ir, surašės protokolą, paleisdavo. Po kelių dienų jie turėjo eiti pakartotiniams pokalbiui, tačiau su jais buvo elgiamasi korektiškai.

Žilinuose užsiregistravo ir Vasaros uošvis Jonas Zaliecas, ir Vasaros žmona Jadvyga Vičkauskienė. Jie gavo pažymėjimus, suteikiančius teisę nekliaudiui ieškoti Vasaros.

Žmonės tylūs, niūrūs, vienas po kito ėmė triūsti laukus- nuimti ir vežti derlių. Troško darbo ir ramios pastogės. Tarsi užmiršo ar nesuprato, kad nešiai buvo kiršinami, luošin-

mi, naikinami. Padorus įgulos karių elgesys, ir tariama apsauga nuo įsiutusių stribų, tarsi šydu iždengė okupantų piktedarybes.

Daugumas patikėjo valdžios kilniadvasiškumu, pradėjo taikytis šu likimu ir ēmė įkalbinėti ginkluotus bernelius atiduoti ginklus, grižti į tėvų pastogę.

Berneliai ėjo, juos registravo ir leido namo.

Žilinų leitenantas triumfavo- sekė, kad po poros savaičių jo įkalbėjimo apylinkėje neliks ne vieno nelegaliai gyvenančio.

At Žilinų leitenanto veikla nepaiuko Onuškyje įsikūrusiam papulkininkui, ar tokia taktika buvo numatyta, bet savaitę pasidžiaugus savo sekme leitenantą perkelė kitur, o registruos ir kalbėtis bernelai turėjo jau Onuškyje, pas kitus karininkus ir stórą, nusipenėjusi, Muravjovą primenantį papulkininkį.

Valkininkų miškuose apsiausties nebuko. Po siaubo die- nų ir naktų Burbonių miške čia atrodė pernelys ramu. Va- dai svarstė savo veiksmus, sie- jo jutos su tarptautine padėtimi.

Pamatė, kad pranašautų greitū permainingu tarptautiniu mastu nebus, nuspindė aktyvaus ginkluoto pasiprievinimo kiek galima vengti. Partizanai turėtu nukreipti savo veiklą nuosai- kai, priešintis rusifikacijai. Il- galaikei ginkluotai kovai parti- zanai nepasirengę, žmonės jų nepajęgs išmaitinti ir aprengti.

Nutarta nedrausti registruotis, tačiau būti atsargiems, netikėti sovietų kilmiai širdiškumu. Geres- geras ginklas paliki būriuose. Pats Vasara buvo nuspren- dės, nesiregistruoti. Rugpjūčio 20d. jis grįžo į giminaijį Kaniukų kaimą. Pirmiausia užsuko į žu- vusio kovos draugo Pavasario sesers Katrės Kaukoltės-Vyšniauskienės sodybą prie pušynų, kaimo pakraštyje. Cia buvo ir daugiau susirinkusių. Iš jų sužinojo, koki nuostoli patyrė kai- mas - kiek suimtu, kiek išvežtu. Žmonės nutarė pasinaudoti amnestija, juolab kad ji atseit taikoma humaniškai.

Tarsi ši Damasonių kaimo ir Vaclovės Alaburda iš Žilinų bažnytkaimio, lydimi Vasaros žmonos Jadvygos Vičkauskienės, iš- keliavo į Onuškį. Atsišveikin- das pakeliui sutiko savo sū- nėnā, šių eilučių autorių, ir pa- sakė, kad išsaugoti laisvę ir gyvybę jokios vilties neturi, bet mano, kad tokia auka Lietuvai reikalinga. Sakė, kad savo kryžių pasistengs neštis garbingai. Jি prisiminus, prašė sukalbėti "Amžiną atilsi".

Pusiaukelėje juos pralenkė vežimas, kuriame važiavę žmonės juos pažino ir, pasiekę Onuškį, pranešė papulkininkui, kad pas jis atkeliauja pusę metų ieškotas Vasara. Kariškis nesi- tikėjo tokios greitos ir lengvos sėkmės. Jam kilo noras subli- gėti, pašokti karjeros laiptais. Skubiai pasiuntė karininką su šešiaisiais kareiviais į Onuškio naujasias kapines, įsakydamas pri- artėjus trimis ginkluotiemis vy- riškiams, juos nuginkluoti ir pri- statyti kaip sulaikytus besiprievi- šiant. Iš Vasaros ir jo draugų ties Onuškio kapinėmis buvo atimti ginklai, ir jie suimi.

Prasidėjo tardymas. Kaip ir buvo žadėjės, Vasara paslap- cių neišdavė, visą atsakomybę įmėsi sau.

Papulkininkui buvo nepa- togu, kad jis tiek pastangų padėjo, tiek žmonių likimų su- žalojo, kol privertė pasiaukoti kaimo kalvą, tris pradžios mo- kyklos skyrius baigus Lietu- vos kariuomenės jaunesnijį pu- karininkį. Todėl rāportuose ir teismui pateiktose apklausos protokoluose Martynas Vička- ka-Vasara pristatomas kaip Nepriklasomos Lietuvos kariu- menės karininkas- jaunesnysis leitenantas.

(B.d.)

1994m. vasaris

TREMINTINUS

7

Zenonas SKRICKUS

Žinok, paklaus!*Tavas paklaus:**- Kiek kartų išdavei**Tėvynę Lietuvą,**nenaudeli žmogau?**Už kiek padėjai priešui mugaleti ramunių lauką, protėvių dainas?**Paklaus: "O ką veikai 16 Vasario po manu langu tamšioje naktį? Kur dejai protą, sažinę ir gėdą? Manei, iškundus niekas nesupras?**Ir man su tavimi kartu teks atsakyti, kodėl daryti blogi netrukdziai, kodėl tylejau, kai reikejo klykti?**Paklaus - su kuo ir kur šiandien einu.**Žinok, paklaus.**Tautos vardu paklaus:**- Ką tu veikai, kai Lietuva vaitojo, kada upeliai kraujo ir lietaus neleido laukti aušančio rytojaus?**Nedingsi niekur. Sažinė paklaus!*

Pastaruoju metu, valdančiajai partijai pradėjus atkaklų resovietizacijos žygį, spaudoje (ypač nedidelių rajonų laikrašiuose, vadinauose "organuose") pasirodo straipsnių, iškreipiančių pokario rezistencinės kovos esmę. Čia išsimaginama žodži partizanas rašyti kabutėse arba net pakeisti jų kagebištų vartotū keiksmažodžiu "banditai". Spausdiname Rezistencijos dalyvių teisių komisijos pirmininko P. Varanausko komentarą.

Kai kas bando kolaborantus "liaudies gynėjus" teisinti, išdavikiškai jų veiklą aiškindami tuo, kad neva ir Lietuvos partizanai žudė žmones. Iš karto reikėtų pripažinti, kad klaidų pasitaikė, ir jas dariusieji nepripažįstami rezistentais, o jeigu jie buvo represuoti, jiems netaikomas 1990m. gegužės 2d. įstatymas "Dėl asmenų, represuotų už pasipriešinimą okupaciniams režimams, teisių atstatymo". Renkant medžiagą Rezistencijos dalyvio pažymėjimui gauti, apie tai skelbiamas "Tremtinio" laikraštyje ir laukiama atsiliepimų, kurie vėliau taip pat tikrinami ir ivertinami. Prireikus pasitelkiama teisėsauga. Vienas reikalavimų Rezistencijos dalyviams - noretiems gauti pažymėjimą, kad jie, kovoje nebūtų pažeidę rezistencijos kovos normų, tarptautinės šių normų sampratos.

Lietuvos partizanai griežtai kovojo prieš nekaltų gyventojų žudymą. Už tokią savivalę nusikaltusius kovotojus teisavo karo lauką teismas.

Čia derėtų prisiminti plačiai aprašytą Būrbinės tragediją, kai Lietuvos karių uniformomis persirengę bolševikinių okupantų talkininkai išžudė daug kaimo vyrių. Pravokatoriai dažnai žudė net komjaunuolius ar apylinkės pirmininkus. Prie KGB veikė net atskiras pravokatorių žudikų skyrius, kuriam vadovavo majoras Sokolovas, vėliau tapęs pulkininku.

Pasitaikiusios klaidos ar savivalė Lietuvos partizanų būriuose vertinama griežtai neigiamai, tačiau tai negali sumažinti pačios kovos- rezistencijos už Tėvynės laisvę šventumo. O kolaboravimas, pasireiškės dalyvavimu tremiant i pražūtį nekaltus tėvynainius, sodybų su žmonėmis, net nėščiomis moterimis deginimas, sunkia naštangula ant stribų, kurie net grėsmingais okupacijos metais tautos buvo niekinami ir išnuokiami.

Povilas VARANAUSKAS

Ukmergės apskr. Želvos valsč. Daubariškių kaimą stribai vadino "17-aja respublika", nes visi galintys valdyti ginklą vyrų buvo partizanai arba néjo i okupacinių kariuomenę. Partizanavo ir mažažemai, ir bežemai, net pačių skurdžiausiuų valstiečių vankai. Juos rėmė, jiems pritarė ir simpatizavo absoluti dauguma.

Vladas AUKŠTUOLIS 20 ha ūkyje dirbo su 8 vaikais. Visi pokario metais pasirodė patriotai. Sūnūs Klemensas (g. 1911) ir Jonas (g. 1926) žuvo kautynėse netoli namų 1946m. gegužės 13d.

Igno GRIGO ūkis buvo tik 9 ha. Augo 7 vaikai. Visi išejo prieš okupantus. Vaclovas (g. 1920m.) žuvo kautynėse 1946m. gegužės 13d. prie Daubariškių.

Jono GRIGO šeima turėjo tik 5 ha žemės, atgino 5 vaikus. Antanas (g. 1924m.) žuvo kautynėse 1946m. gegužės 13d. Daubariškių raiste.

Stasio GUZELIO ūkis buvo 5 ha. Augo 3 vaikai. Liudas (g. 1924m.) partizanavo Lapo slapyvardžiu. Sunkiai susirgęs gydėsi slėptuvėje namie 1946m. kovo mėn. jų rūsai suėmė ir po labai žiaurių tardymų nuteisė 25-eriems metams. Mirė Magadanu lajeriuose.

Jie mūsų pergalei išaugino vaikus

Benedikto GUZELIO žemės buvo 8ha. Augo trys sūnūs ir dukra. Stasys (g. 1920), kalvis, žuvo per gaudynes į sovietinę kariuomenę. Į raitą rusų leitenantą jis metė granatą, kuri prieš tik lengvai sužeidė. Šis Stasį nusėvė iš pistoleto. Anicetas (g. 1924m.) buvo "Žaibo" būrio partizanas, slapyvardžiu Kirka. Žuvo 1945m. kovo 19d.

Sauginių kaimė per kautynes su Želvos skreibus Palaidotas Pusnies kapienės kartu su žuvusiu vokiečių kareiviu.

Vladas GRIGAS mirės paliko 10 ha ūkį. Ūkininkavo žmona ir du sūnūs. Vaclovą 1946m. liepos mén. partizanų slėptuvėje pas kaimynus suėmė ir sušaudė Želvos stribai. Ten žuvo ir Antanas Paškevičius-Basanavičius (g. 1923m.).

Vladas MEILŪNAS turėjo 8ha žemės. Sūnus Jurgis (g. 1918m.) partizanas, slapyvardžiu Kelmas. Žuvo kautynėse 1946m. Kartu žuvo kaimynų sūnus partizanas Juozas Kastaunaskas ir Simonas Narušis iš Zapaškukų. Po to Vladą Meilūną su žmona stribai ištremė į Sibirą.

Ignas MIKALAJŪNAS buvo

bežemis, nuomavosi ir pastogę. Duo-nau užsidirbdavo statydamas trobas. Sūnus Vitalis (g. 1918m.) partizanavo Dobilo slapyvardžiu, žuvo 1946m. Vladas (g. 1924m.) partizanavo Žaičio slapyvardžiu, žuvo 1947m. Abu užkasti Želvos žvyruobėse.

Romas MILTENIS su penkiais vaikais ūkininkavo 25 ha žemės sklype. Rusams užėjus, geruoju nepasidavė. Bronius (g. 1922m.) partizanavo Aušros slapyvardžiu. Žuvo 1947m. prie Anykščių. 1948m. stribai šimam ištremė.

Vinco PAŠKEVIČIAUS (bežemis) sūnų Antaną Želvos stribai nužudė slėptuvėje pas vyresnį sūnų Vaclovą 1946m. liepos mén. O Vaclovą suėmė, kalino ir tardė Šilutėje taip, kad sis lapkričio mėnesį mirė.

Kazys PIKCIŪNAS turėjo 10 ha žemės. Augo 3 vaikai. Vaclovas (g. 1919m.) žuvo bunkeryje 1946m. rugpjūtį mén. kartu su partizanu Gailiumi. Stribai jems į slėptuvę metė granatas, o šie jas išmedavo atgal. Išmetė apie 20. Tris rūsus užmušė, kitus sužidė. Tada barbarai idėjo granatas į šiaudus ir padegė. Po 4 kovos va-

kite Kanadon. Į Kanadą atvyko ir Jonas Tarvydas. Išsaugota vėliava Lietuvos švenčių dienomis būdavo iškeliamā su derama pagarba. Taip vėliava atsirado įrašai: 1944, Lietuva, Seda; 1945 02 16, Liubekas, LTS; 1946, Oberkönningen, LTS; 1947 02 16, Manheimas 8724, Dariaus-Girėno kuopa; 1993 08 22, Hamiltonas, Kanada. Pastarasis įrašas padarytas Hamiltono lietuvių sodyboje, kurioje šauliai surengė gražią ir prasmingą lietuvių šventę. Senas Lietuvos karys Jonas Tarvydas, émėsis saugoti brangų Tėvynés simbolį, dar Sedoje pasakė, kad "kol rusai bus Lietuvoje, vėliava į Lietuvą nesugrįš." Šaulių ge-

gužinėje dalyvavo JAV ir Kanados lietuvių Šaulių sąjungos vadai Mikas Abarius iš Detroit (dirigento, kompozitoriaus Liogino Abariaus brolis) ir Hamiltono Šaulių vadai Stase Petkevičienė ir Povilas Kanopa. Vėliava buvo iškilmingai nuleista, kad būtų sugražinta į Lietuvą.

Tremtinė vėliava sugrijo į Tėvynę ir šiai metais per Valstybės atkūrimo dieną buvo atšventinta išskimo Lietuvos kario Jono Tarvydo gimtinės bažnyčioje. Vėliavoje atsirado dar vienas įrašas, tikriausiai jau paskutinis - 1994 02 16. Užpalai.

Jonas PUODŽIUS**Gerb. Redakciją**

Mano mamą Konstancią Krušinskienę suėmė 1949m. liepos 19d. Nuteisė, išsiunte į Intą, Mineralių lagieri.

Buvome nuvažiavę į Vilnius sau gumą pasižiūrėti bylos. Byla Nr. 2920-četuri tomiai - skaityk, visą mėnesį. Iš jos sužinoome, kad mamyte buvo ilgai tardoma ir kankinama. Su Dievo pagalba iškentėjo partizanų neišdavę. Tik prisipažino, kad padėjo "Žal girių" rinktinės partizanams. Byloje minima daug slapyvardžių: Saitokas, Dūmas, Genys, Tigras, Riešutas, Beržas ir kiti. Mamytes slapyvardis buvo Agentas. Ji kantriai gynėsi nežinanti, kur yra partizanų slėptuvės. Tik pasak yta, kad susitikdavę Lekėčių val. sc. 268 kvarale.

Konstancia Krušinskienė (iš kairės). Inta, 1955m.

Ypač daug kautinėjų pavardžių. Kelėtų užsirašių. Tai Anelė Šarknickienė, Vinco, gyvenusi Gardino g., teikusi partizanams medikamentus, priimė avusį į butą ryšininkus. Genė Sakalauskaitė iš Gardino g., padėdavusi gauti karines uniformas, priimė avusį ryšininkus. Liučia La Peikytė, Jonas, gyvenusi Birželio 26-ą, permiego goti, padėdavusi partizanams pistolią. Ir dar daug kiti, teikusių jųvairiausią pagalba-spaudinimo mašinėles, pocių spaudai. Beje, būtų labai idomu sužinoti, kas iš Šakių važiuodavo į Kauną pas

Ulinskaitę-Virginiją, Julę.

Minima Genė Meškauskaitė iš Kauno, "Birutes" būrio ryšininkė, Šakių stribų užsakytė, kažką išdavusi. Partizanai ją sugavo, nes kažokos stribas jiems pranešė a pie jos išdavystę.

Byloje yra ir nuotraukų. Viena jų La Peikytės, apsirengusios seselės apranga. O gal ten Šarknickienė, Raudonojo kryžiaus d'arbuotoja. Yra ir mamytes pasas, kita - Antaninos Balčauskaitės pavardė. Dėl to ją daug kias vadino Antosė.

Būtų idomu daugiau sužinoti apie šiuos ir kitus mamytę pažinojusius ir su jų kartu kovojujus žmones.

Ezerėlis

Agota VAITKŪNIENĖ

Antanas STANCELIS turėjo 5 ha žemės, 6 dukteris ir sūnū Stasi (g. 1926m.). Stasys žuvė su kitais partizanais Daubariškių kautynėse 1946m. gegužės 13d. Užkastas Želvos žvyruobėse.

Adomas VASILIAUSKAS turėjo 6 ha žemės, du sūnūs ir 5 dukteris. Mykola (g. 1923m.) 1944m. gruodžio 24d. namuose užklupo stribai valgant kūčias ir nušovė. Palaidotas Videniškėse.

Zigmantas ČEREŠKA gyveno toliau nuo Daubariškių, Magūlos kaimė. Turėjo 10 ha žemės, 4 sūnūs ir 4 dukteris. Jonas (g. 1920m.) partizanavo slapyvardžiu Balsys, žuvo 1948m. rugpjūtį mén. per apsuptą Prūdų vienkiemį. Ten jis paguldė 4 okupantus rusus. Palaidotas Pirkčiūnuose. Kazimieras (g. 1918m.) partizanavo slapyvardžiu Mindaugas, 1946m. liepos mén. įgulai šukuojančiu mišku, su partizanu Karininku Erškėčiu buvo užklupti ir nukauti Baltadvarių vienkiemiuje. Palaikai užkasti Molėtų žvyruobėse. Tėvai buvo ištremti į Igarką. Ten tėvas mirė.

Taip kovojo šio krašto žmonės už Lietuvos laisvę.

Gintautas STANKAITIS

1994m. vasaris

TREMINTINYS

8

IVYKIAI IVYKIAI

Sargybinis pats nepasitraukia

Sausio 25d. LPKT Klaipėdos skyriuje paminėtas Povilo Milerio 80-metis. Jubiliatas nuėjo ilgą ir įdomų gyvenimo kelią.

Jaunam Lietuvos karininkui Povilui Mileriui 1939m. su lietuvių pulkais teko laimė įžengti į lenkų okupuotą sostinę Vilnių.

Lietuvai atsidūrus vokiečių rankose, Povilas suprato, kad jo specialybė pavojinga - gali tekti kariauti ne su savo vėliavom ir ne už savo žemę. Tada įstojo į Žemės ūkio akademiją ir per vokiečių okupacijos laikotarpį ją baigė. Deja, ir taiki specialybė ne išgelbėjo nuo karo baimės.

Pirmiausia labai netikėtai teko akis į akį susidurti su išdavyste. Dar ir šiandien P. Mileriui sunku tuo patikėti ir ištarti artimo kaimyno pavarde. Antra kartą sugrižus rusų armijai į Lietuvą, Povilas buvo atvykęs į savo tėviškę Mažeikių apskr. Buknaičių kaimą. Aplankęs tėvą, sumanę aplankytir kaimyną, pasišnekėti. Ten rado du girtus rusų karininkus. Vienas jų paklausė šeimininko, ar šis nežinās kur besislapstančią partizaną. O kaimynas parodė pirštu į Povilą ir pasakė, kad šitas yra partizanas. Karininkai griebėsi ginklų, liepė Povilui iškelti rankas ir nusivarė į štabą. Laime, štabas buvo aptvertas aukštoka tvora, o netoli ese buvo miškelis. Povilas pamazū ēmė toliti nuo besišnekančių ka-

rininkų ir staiga liuoktelėjo per tvarą. Iš paskos pasipylė kulkos, bet jam pasisekė pasprukti į miškelį. Pabėgęs Povilas prisiglaudė Reivycių kaimė pas motinos seserį. Po kurio laiko į tetos trobą atėjo žinomas kaimo skundikas Sabaliauskas su rusų karininkais ir, nieko nesakydamas, karininkams parodė į Povilą. Už durų jo laukė išsirikiavusios kelios poros kareivų. Jie ēmė pliekti šautuvų buožėmis per galvą, pečius. Primuštą nurodė į karo žvalgybos būstinę. Ten visą dieną tardė ir mušė. Vakarop išvedė ir pastatė prie mūrinio tvartosienos, o keli kareiviai nusitaikė. Dar kartą paklausė, ar prisipažins, kokiaje pasipriešinimo organizacijoje dalyvauja. Išgirdė neigiamą atsakymą, su komandavo šauti. Pliuptytėlė salvė, bet Povilas skausmo heparjuto, tik išgirdo kita komandą: "Bék!" Suprato, kad budeliai norėjo į nušauti bégantį. Tuoj prisiminė karos mokyklos pamokas - kaip apgauni šaulį, ir šoko bėgti pagal tas taisykles. Taip kulkoms žemė kapojant ir pribėgo mišką. Ištinusia, sumušta galva ir nugara parslinko į namus. Po poros dienų gavo šaukimą į karinį komisariatą. Nuėjo. Ten niekas nieko neaiškino, tik įstumė į patalpą, kur jau buvo daugiau sugaudytų jaunu vyrų. Kitą rytagis visus išvezė tiesiai į frontą prie Varšuvos. P. Mileris nuslėpė savo karinį išsilavinimą

ir eiliniu kareiviu pirmose fronto linijose nuėjo į Berlyno, dalyvavo viuose didžiausiųose mūšiuose ir Reichstago šтурme. Išliko gyvas ten, kur buvo neįmanoma suskaičiuoti lavonų, kur visu Oderio paviršiumi plaukė vien kareivų kepurės. Teko Povilui keletą kartų keisti kulkų išvarpytą skeveldrų sudraskytą aprangą. Net diržas lyg perpjautas nukrito, o kūno kulkos nepaliestė. Turėjo su savimi šv. Agotos duonelės gabalėlių, jis ir apsaugojo...

Po karo P. Mileris grįžo į Mažeikius ir pradėjo dirbtį vyriausiuoju apskrities agronomu. O žvalgybos būstinė tebebuvo, ir ten dirbo tas pats kapitonas Vaišnoras, kuriam nepasiškė Povilą sušaudyti. Jis, atėjės pas bėglį 1947m. sausio 15d. išsivedė į trumpam pokalbiui. Tas "trumpas pokalbis" tešėsi 43 metus Povilą nuo teisės visagalis "Trejetas". Išsiuntė dešimčiai metų į katorgą, o tremties ir galio nemumatė. Mordovijos lageriai, paskui Kazachstano, Omsko. Po dešimties metų - tremtis Kazachstane. Vėliau dėl sveikatos pavyko išsprasti prie Juodosios jūros. Lietuvon su grįžo 1990 metų pabaigoje.

"Tėviškė buvo lyg kosminis spin-dulys, švietės ir vedės Lietuvos link per tuos ilgus be prošvaicių metus. Sakė jubilias. Nuo Varšuvos iki Berlyno pirmose eilese, akis į akį su priešu Nr. 2. Prie trejus metus sugrižau, kad tėčiau nebaigtą kovą su priešu Nr. 1."

Ora PADVARIETIENĖ

GARLIAVA. Vasario 12d. Kultūros centre įvyko Vasario 16-osios minėjimas. Šventi Lietuvos neprilausomybės paskelbimo dieną garliaviečius pakvietė Tėvynės Sąjungą (Konservatorių partija) ir Sąjūdžio Garliavos skyrius. Žodį tarė Konseruatorių partijos Garliavos skyriaus seniūnas Alfonas Sakalauskas, LPKTS skyriaus pirmmininkas Vytautas Andriuškevičius, Sąjūdžio Kauno raj. pirmmininkas Vytautas Vasiliauskas, Krikščionių demokratų partijos atstovas Pauliuškevičius, Seimo narys Kęstutis Paukštys. Po to įvyko Garliavos kultūros namų choro koncertas.

Minėjime buvo kviečiamas taikai ir ramybė, tik gaila, kad nebuvu prisiiminti pokario metų savanorių, rezistencijos žuvę už Lietuvos laisvę.

Viktoras ŽINDŽIUS

PO TO, KAI RAŠĒME

Išeivijos klausimu

Į 1993m. spalio mén. "Tremtinys" Nr 19 (100) spausdinėta mūsų pagalbininko Amerikos lietuvių p. Viliaus Bražėno rašinė "Kam tinka tremtinio vardas?" labai jautriai atsiliepė Australijos lietuvis "Tremtinio" atstovas p. Vytautas Mačys. Jis bara autorui, kad šis "išrūšiavo" išeivius.

Mes džiaugiamės kiekvienu tautiečiu, kuriu, nesvarbu, kur gyventų, nepamiršta Lietuvos ir stengiasi jai padėti. Mielieji, turbūt nėra svarstyklų Tėvynės ilgesiu ir meilei pasverti. Tad negali būti ir tokios problemas. „Nešame savo kryžių, rašo laiško pabaigoje p. V. Mačys, dedikuodamas p. V. Bražėnui Australijos lietuvių poeto Juozo Miško posmą iš eileraščio "Neužmirštamai Lietuvių". Nepaprastos tos eilutės:

Atleisk, kad sugrąžinti skolą Tau nespėjau,
Nors Tavo veido niekados nepamiršau.

Ak, vėjau, svetimo pasaulio vėjau,
Nunešk į Šiaurę šiuos žodžius, kuriuos rašau.

O atkakliai tebesvarstantiems, ar tinka tremtinio vardas išeiviams, kuriems buvo tik du keliai - likti okupuotoje Tėvynėje, žūti raudonojo slibino mirties stovyklose arba pasitraukti už jūrų marių ir, puoselėjant Lietuvos laisvęs viltį, dirbtį jos labui, galime tik pridurti: yra tremtiniai, kurie, nelaisvės kančią palaužti, jau nebegali už Tėvynę pakovoti. Tad ačiū ir už juos nešantiems Tautos vėliavą.

Su geriausiais linkėjimais "Tremtinio" redakcija

ŠILALĖ. Vasario 6d. LPKTS Šilalės skyrtus surauno deputatais ir Seimo nariu A. Vaišnoru surėngė susitikimą su Šilalės gyventojais. Vienuolika rajono deputatų pareiškė, kad grąžina deputatų mandatus, nes kairėji trukdo priimti rajono žmonėms reikalingus sprendimus. A. Vaišnoras pašakojo apie Seimo darbą. Susitikime apie rajono gyventojų rūpesčius kalbėjo LPKTS Šilalės skyriaus pirmmininkas K. Balčiūnas, pensininkė E. Garmuviene papasakojo apie rajono valdytojo J. Raudonės neteisėtus veiksmus, bandant be konkursu išnuomoti rajono LDDP lyderiams patalpas.

Jose organizuotas budėjimas. Akciją numatoma testi iki pergales.

Kęstutis BALČIŪNAS

ATSILIEPKITE!

Rešiotai, 1957m.

Algirdas JURŠÈNAS iš Ignalinos raj., Daugeliškio prajo atsiliepti šioje nuotraukoje save atpažinusius tremties bičiulus.

ILSEKITĖS RAMYBĖJE

Kazys Baltušis

1929 - 1994

K. Baltušis gimė Kupiškio raj. Migonių k. 1946m. išsitraukė į rezistencinę veiklą, tapo Šimonų bei Viešintų apylinkėse veikusiu partizanu ryšininku. 1949m. buvo suimtas, nuteistas 10 metų. Kalėjo Karagandos lageriuose. 1955m. grįžo į tėviškę.

LPKTS Kupiškio skyrius reiškia nuoširdžiai užuoja tą žmonai, artimiesiems. Teigul būna lengvas Šimonų kapinių smėlis.

LPKT Kupiškio skyrius
LLKS Kupiškio partizanai

Marijona Misiūnaitė -
Jasiulionienė

1933 - 1994

Vasario 16-ąją Jonavos kapinėse greta savo vyro Prano, Lietuvos partizano, mirusio prieš Kalėdas, atgulė Marijona Jasiulionienė.

Velionė augo Ūkmergės apskrities (dabar Molėtų raj.) Šešuolių valsčiaus Paseku kaime ūkininko Šeimoje su dvieju jaunesniais broliais. Misiūnų Šeima ištiko tragiskas tremtinį likimas: 1949m. jie atsidūrė Irkutsko srities Šitkino rajono Boldovkos kaime. Teko ir Taišete pavargti. Šeima sugrįžo į Lietuvą. Deja, vieno brolio tik kaulelius parsivežė jau Atgimimui prasidejus. Velionė paliko dukrą ir sunū. Kol sveikata leido, M. Jasiulionienė buvo aktyvi tremtinų veiklos dalyvė. Marijonos ir Prano Jasiulionių atminimas niekada neišdils likimo draugų širdyse.

Jonavos politiniai kaliniai ir tremtiniai

Dėkojame

parėmuisiems mūsų Šajungą:
Sidnėjaus Lietuvių Šaoviišalpos fondui

"Caritas" - 250 AUD; Sidnėjaus Lietuvių Katalikų Kultūros Draugijai - 145 AUD; p. Jonui Sakalauskui - 50 AUD; p. K. Seitnickienei - 25 AUD; p. O. Abramavičienei - 20 AUD; p. D. Andriukaičiui - 20 AUD; p. A. Giniūnui - 20 AUD; p. O. Leverienei - 20 AUD; p. A. Savickienei - 20 AUD; p. A. ir E. Storpiričiams - 20 AUD; p. E. Astramskienei - 10 AUD iš Australijos; p. A. Vaikeliui iš St. Petersburg Beach (JAV) - 50 USD; p. Algiriui A. Regiui iš Čikagos (JAV) - 20 USD.

Parėmuisiems spraudq: Los Angeles Lietuvių Tautiniams Namams - 250 USD; Ramūnui Bražėnui iš Los Angeles (JAV) - 100 USD.

TREMINTINYS

Vyr. redaktorė Vanda Poderyte

1994m. vasario 23 d. Nr. 4 (109). SL289.

Kaina 40 ct

Mūsų adresas: Laisvės al. 39, 3000 Kaunas, tel. 223508

Redakcija: Danutė Bartulienė, Birutė Oksaitė, Edmundas Simanaitis, Irma Žukaitė